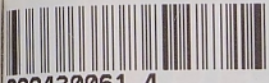

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

č 67

II 117 986 1990

999430061,4

COBISS

MILADIKA

4-90

L. 3000
Posilana v gotovini - skupina III/70 - mesečnik - maj 1990
Spedizione in abb. postale - Gr. III/70 - Periodico mensile - maggio 1990

MLADIKA 4

IZHAJA DESETKRAT V LETU
LETO XXXIV. 1990

KAZALO

Po volitvah v Sloveniji: ukiniti SKGZ?	45
Vladimir Kos: Vrnitev sonca na daljni vzhod	46
Ljubka Šorli: Pomladna simfonija	46
Dolores Terseglav: Zbogom, Draga!	47
Lilijana Filipčič: Osamljenost	48
Osem Slovenk za danes: sestra Katarina Ambrož	49
Mogoče ne veste, da	51
Spomini Milana Guština (11)	53
Vladimir Kos: Solze na češnjem vrtu	53
Na robu: Spremembe v SKGZ	54
Nagrada Vstajenje	55
Antena	56
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Antologija To drevo na tujem raste)	61
Ocene: Nova revija v Kanadi (E. Sferco); Tržaška številka Fontane (M. Jevnikar); G. Radole: La musica a Capodistria (M. Jevnikar); Letno poročilo tržaške cerkve (M.Š.); Slikar Milko Bambič (Magda Jevnikar)	62
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Listnica uprave; Za smeh	

Prilogi:

RAST 55-90

Pavle Merku: Svetniki v slovenskem
imeneslovju (str. 77-80)

Zunanja oprema:

Edi Žerjal

Uredništvo in uprava:

34133 Trst, Italija, ulica Donizetti 3
telefon 040/768189

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Reg. na sodišču v Trstu št. 193

Član USPI
(Zveze italijanskega
periodičnega tiska)

Posamezna številka Mladike stane
3.000 lir. Celoletna naročnina za Ita-
lijo 24.000 lir; nakazati na poštni te-
koči račun 14470348 — Mladika -
Trst. Letna naročnina za Jugoslavi-
jo 24.000 lir ali enakovreden znesek
v drugih valutah. Druge države
32.000 lir (ali enakovreden znesek v
tuji valuti), po letalski pošti 45.000 lir.

Tisk in fotostavek:

»graphart«, Trst, ulica Rossetti 14
tel. 040/772151

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

ŠE O GLOSAH JOŽETA PIRJEVCA

K temu kratkemu razmišljanju me je spodbudilo predvsem pisanje prof. Jožeta Pirjevca v Glosi v Gospodarstvu z dne 9.3.90. Prof. Jožeta Pirjevca, ki je bil moj profesor na nižji srednji šoli in na univerzi, globoko cenim, zato me je njegova površna ocena o tako važnih zgodovinskih dogodkih (govor je o slovenskih domobrancih in o njihovem kolaboracionizmu) zelo razočarala. Predvsem ker je napisana, vsaj to je moje mnenje, v duhu politika, v duhu uradnega zgodovinopisja, ki so ga zadnji dogodki demokratizacije v Sloveniji in na vzhodu, upam, dokončno odpihali.

S problemom domobranstva sem se prvič seznanila na univerzi v letih 70. Na višji šoli je bil ta problem tabu tema, o kateri se ni smelo govoriti naprednim Primorcem, ki so med vojno plebiscitarno optirali za OF. Če si je profesor drznil omeniti domobranstvo, smo ga odpisali. Beseda domobranec je veljala kot najhujša psovka svojemu nasprotniku, tudi če se s politikom ni ukvarjal! Tako so redki slovenski študentje, ki so živeli v tako imenovani svobodni, demokratični državi, spoznali to problematiko.

V letih mojega študija je bilo na tržaški univerzi zelo »vroče«. Levičarska gibanja so vidno pogojevala delo in študij na univerzi. Filozofska leposlovna fakulteta, in predvsem zgodovinski odsek, je bila pretežno v rokah levičarskih profesorjev. Osebnost imam zelo lepe spomine in doživetja iz tega študentskega obdobja, vendar se je bilo zaradi zavoja tedanje družbe na levo težko otresti predsodkov pri obravnavi vojnega časa. Takrat je bilo na univerzi predavanje o Edvardu Kardelju vsekakor bolj privlačna tema kot kako predavanje o Edvardu Kocbeku. Vendar sem začela z velikim zanimanjem prebirati tudi Pahorjevega Odiseja ob jamboru, revijo Zaliv, Katoliški glas in tudi nekatere emigrantske časopise.

Spominjam se, da sem na univerzi morala pripraviti referat o Zidarjevih knjigah Sv. Pavel in Oče naš. Knjigi govorita o medvojnih in povojnih razmerah na Slo-

venskem in omenjata tudi problem domobranstva. V kratki diskusiji, ki je sledila, se je oglasila študentka (poznejša izvoljena predstavnica v vrstah komunistične partije), ki je pripomnila, da je vsebina Zidarjevih del gotovo sad njegove fantazije. Pri tej pripombi se je diskusija končala in šli smo domov.

Sledil je Pahorjev intervju s Kocbekom, ki je še bolj zaostрил ozračje okoli teh dogodkov, zlasti povojnih pokolov. O tem se v uradnih krogih ni smelo govoriti ali pisati. Le knjižni junaki v romanih pogumnih pisateljev so nas opominjali, da ni bilo vse svetlo in junaško v narodnoosvobodilni borbi. Naj tu omenim le nekatere avtorje, ki so vzbudili moje zanimanje. Poleg omenjenega Zidarja bi omenila Kavčiča, Hofmana, Sirca, Sodjo, izpovedni knjigi Teharje so tlakovane z našo krvjo in v Rogu ležimo pobiti, novejše: Torkarja, Cerarja, Jezerška, Pibernika in nazadnje še Leljaka. Čeprav so nekateri avtorji teh knjig stali med vojno na različnih bregovih, jih vseeno družijo neizmerno trpljenje, ki so ga morali prestati v imenu nekega boljšega srečnega sveta, ki naj bi ga ostalim preživelim ljudem prinesel komunistični pogled na svet. Med branjem vse te obširne literature me je vedno spreletavala ena in ista misel; zakaj so morali ti ljudje prestati toliko trpljenja? In tudi danes, čeprav se je moj pogled na te dogodke že dovolj izkristaliziral, me še vedno pretrese spoznanje, da je skoraj vsaka slovenska družina tako ali drugače zaznamovana s tem trpljenjem.

Ob razsulu vsega sistema, ki ga zatajujejo celo nasledniki njegovih tvorcev, postaja število medvojnih in povojnih žrtev, ki so padle zaradi utopije (ali oblastit?), grozljiv nesmisel.

Pri obravnavi problema domobranstva se gotovo vsakdo sprašuje, kako je mogoče, da so ti Slovenci obljubili zvestobo človeku, ki si je zastavil kot cilj njihovo

3. stran platnic ||||►

SLIKA NA PLATNICI: Svoboda zlata...
(foto Vlastja).

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Lojzka Bratuž, Silvija Callin, Lilijana Filipčič, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavc, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot, Ivan Peterlin, Peter Rustja, Ester Sferco, Tomaž Simčič, Maks Šah, Marko Tavčar, Zora Tavčar, Edvard Žerjal in Ivan Žerjal. Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Ukiniti SKGZ?

Komentar o aprilskih volitvah v Sloveniji je lahko enostaven in zapleten obenem. Enostaven, ker si takih volitev pred letom dni nihče ni upal niti sanjati (svobodna in samostojna ter pluralistična Slovenija je praktično v programu vseh strank, pred desetimi leti pa je Franc Miklavčič — zdaj kandidat za predsedstvo — moral v zapor, ker je svojo vizijo o slovenski državi zapisal v osebni dnevnik), zapleten pa, ker izidi teh volitev vzbujajo dvome in silijo k razmišljanju. Prve svobodne volitve v šestdesetih letih slovenske zgodovine si že zaradi tega, ker potrjujejo začetek demokratizacije v Sloveniji, zaslužijo pozitivne ocene: združena opozicija, ki je od vojne sem bila prisiljena k molku, si je v nekaj mesecih, brez organizacije in sredstev, zagotovila absolutno večino v parlamentu, komunisti pa imajo zadoščenje, da niso bili kaznovani in so s Kučanom celo dosegli prestižno zmago in predsednika republike. Mnoge so volilni rezultati razočarali, druge pa zbegali.

V tuje dopisnike, ki so 8. marca prišli v Ljubljano in so čakali na izide v tiskovnem centru v Cankarjevem domu, se je ob pogledu na prve podatke usidral dvom, ali niso morda zgrešili naslova. Prišli so z miselnimi kalupi pod vtisom vzhodnoevropskih volitev, v prepričanju, da bo tudi slovenski volilec po vzorcu poljskega, madžarskega ali vzhodnonemškega kaznoval 50-letno objestnost komunističnega totalitarizma, njegove zločine in nepregledno vrsto ponavljajočih se napak. Vsi so pričakovali v prid opozicije plebiscitaren glas, ki naj bi dokazal propad tudi jugoslovanske variante komunizma, režima, ki se kljub Titovemu odpadništvu ni odpovedal stalinizmu, a se je znal kamuflirati kot prvi reformistični komunizem. Toda tega plebiscita v Sloveniji ni bilo. Zakaj? Vzrokov je več in bi vsi potrebovali globljo analizo, toda začetni bi bilo treba z ugotovitvijo, da položaja v Jugoslaviji in posebej v Sloveniji ni mogoče primerjati s stanjem v drugih državah realnega socializma. Zlasti Slovenci so dosegli tako stopnjo življenjskega standarda, da ne rečemo blagostanja, da si ne želijo nobene avanture, nobenega tveganja. Določenemu Slovencu je dosežani sistem prijatelj, ker mu je v zameno za politični molk dal proste roke, da je skrbel za lastne interese, mu s skrajšanim delovnim časom dal možnost za dodatni zaslužek, s toplim obrokom mu je plačal kosilo, mu z nizkimi obrestmi kreditiral resnične in navidezne potrebe ter ustvaril pogoje, da se je lahko umikal v neodgovorno zasebnost. Del državljanov je tako postal popolnoma nesposoben lastnega mišljenja, nesposoben za kakršnokoli opozicijo in nekoristen navsezadnje tudi državi in režimu — za vse to se je zahvalil z glasom Kučanu.

Ta volilni konsenz, ki navsezadnje niti ni tako čvrst, kot bi se dalo na prvi pogled sklepati, pa si je režim pridobil še z drugimi sredstvi: od zapletenega volilnega sistema do ustrahovalnega podtikanja o neizbežnosti državljanske vojne v primeru zmage opozicije pa do zmanjšanja pokojnin itd., kar je seveda neizbežno vplivalo na tiste »bogaboječce« Slovence, ki so od vedno nekoliko režimski, nekdanji cesarski, potem cerkveni, po vojni pa Titovi, zdaj pa Kučanovi. Partija je znala zelo spretno izkoristiti nacionalno napetost, srbsko-slovenski spor, gospodarsko blokado in si je zagotovila veliko glasov, ko se je uprla ustrahovanju iz Beograda. Prav je partiji prišla tudi nehomogenost opozicije, pojav Krambergerja, zlasti pa nastop bivših mladincev ZSMS-liberalcev, ki so postali prava alternativa DEMOSU. Višek je partija dosegla z izkoriščanjem svojega monopola v sredstvih javnega obveščanja, predvsem pa na televiziji. Naj pri tem navedemo en sam podatek: ko je nekaj dni po prvem krogu volitev prišla prijava vojske proti Pučniku, je televizija posvetila 14 minut večernega dnevnika nastopom Kučana, Potrča in drugih predstavnikov režima, ki so branili Pučnika, prizadetega pa sploh niso pokazali. Takih in podobnih televizijskih trikov je bilo kar dosti: potrdili so Kučana kot močno trpečega državnika, ki osebno tvega v boju za nacionalne pravice, Pučnika pa prikazali kot avtoritarno osebnost, ki je govoril z logiko zavzete opozicije ter je opozarjal na katastrofalen položaj gospodarstva. Bil je »preresen«, preveč možat za s potrošništvom anestetizirano slovensko ljudstvo. Režimu se je po drugi strani tudi posrečilo izsiliti podobo zelo miroljubne volilne kampanije, — in v to past je padel tudi DEMOS —, ki je ustvarila vtis, da svobodne in pluralistične volitve predstavljajo pravzaprav zelo normalno etapo v razvoju sistema, v katerem so najvišji partijski veljaki še nekaj mesecev prej nastopali proti parlamentarni demokraciji. Tako je zmanjkala tista napetost, ki je značilna za velike dogodke, katerim je usojeno, da spreminjajo zgodovino. To so opazili tudi mnogi tuji opazovalci, ki so bili presenečeni nad to slovensko posebnostjo.

Kakorkoli že prve svobodne volitve so za nami. Ne glede na zelo počasno objavljanje volilnih izidov v razna skupščinska telesa in občine, kar je nekoliko popačilo splošno sliko o volilni preiskušnji, je zmaga DEMOSA v zelo nepovoljnih pogojih več kot očitna. Strankam združene opozicije si je praktično brez sredstev, brez organizacije, brez aktivistov posrečilo doseči absolutno večino v parlamentu, še večji uspeh pa so dosegle v občinah. Povsem zastoj se partija ponaša z doseženo relativno večino — ta bo že pri prihodnjih volitvah močno splahnela — saj je vsem očitno, da predstavljajo avtentično silo v slovenskem političnem življenju krščanski demokrati sku-

paj s kmečko zvezo in obrtniki. Skupno bi ti dosegli 30 in več odstotkov, kar je pravzaprav zelo spodobno zahodno povprečje. Tudi v tem smislu torej rezultati volitev niso razočarali, čeprav je jasno, da bi nova vlada DEMOSA lahko s drugačnim zagonom začela svoje delo, če bi lahko računala na močnejšo večino v parlamentu in na večjo zaslonbo med volilci.

Večinsko koalicijo čakajo težke preizkušnje, ker mora začeti s postopno demokratizacijo, v okviru katere mora najprej odobriti novo ustavo, preosnovati javno upravo, zajamčiti pluralizem v javnih sredstvih obveščanja, ob tem pa mora čimprej začeti z gospodarsko reformo in saniranjem položaja, ki ogroža socialno varnost večine Slovencev. Brez žrtev gotovo ne bo šlo, toda te žrtve bodo posledica krize zavoženega gospodarstva, za katero je v celoti odgovorna komunistična partija. V zadnjih tednih se je kot pravi nacionalni šport razvila v tisku kampanja dvomov, pomislekov in pesimističnih podtikanj, ali bo DEMOS sposoben reševati težko krizo in ali bo sposoben ohraniti enotnost. Tudi revanšizem so podtikali Demosu, kakor da bi opozicija, ki 40 in več let ni mogla na dan z odkrito kritiko, mogla zdaj v tako težkih trenutkih postavljati na kocko usodo naroda z zatekanjem k nizki maščevalnosti. Toliko napak, kot jih je zakrivila komunistična partija, gotovo DEMOS ne bo zagrešil, različna stališča v notranjosti koalicije pa bodo jamstvo za demokratične in učinkovitejšje izbire.

* * *

Kaj pa pri nas? Ali bo demokratizacija, ki se plahoma uveljavlja v Sloveniji, imela posledice v našem zamejstvu, kjer si organizacija, ki je do zdaj bila ekspoziura ljubljanskega režima, prilašča monopol krovnosti? Ali ji bodo spremembe v Sloveniji pristrigle peruti objestnosti, ki si jih je nadela s pomočjo ogromnega kapitala, nepremičninami, pridobitnimi in reprezentativnimi ustanovami, nad katerimi je izvajala popolno oblast? Od kod sredstva, čigava so zdaj, kaj bo z njimi, čemu bodo služila zdaj, ali se bo pretrgala popkovina, ki je povezovala ulico sv. Frančiška s CK ZKS in SZDL v Ljubljani? To so vprašanja, od katerih je odvisna usoda marsikaterih ustanov pri nas v zamejstvu. Ali pa bodo poskušali spremeniti samo fasado? SKGZ se je že pred kakim mesecem, ko je vsem postalo usodno jasno, da bodo komunisti v Ljubljani začeli izpregati težki voz odgovornosti upravljanja razdejane države, začela spraševati o svoji prihodnosti in sramežljivo namigovati na neki pluralizem, ki ga je še malo prej osorno zavračala, s težavo je pogoltnila govor Borisa Pahorja na skupni Prešernovi proslavi, na katero je pristala po desetletni »razvezi« in prišla na dan še z drugimi znaki... Kako naj verjamemo tem znakom, ko pa se je SKGZ komaj spustila v objem s komunisti, potem ko je izločila praktično vse socialiste iz vodilnih organov? Ali naj iz tega sklepamo, da bodo odslej odločali komunisti, pa čeprav z drugačnim predznakom? Kakorkoli že mora biti vsem jasno, da taka SKGZ kot je zdaj, ne odgovarja potrebam slovenske manjšine v Italiji. Svoje dosedanje funkcije, biti ekspoziura režima v Ljubljani, gotovo ne bo mogla več opravljati, saj so — ali pa bodo kmalu — odpadle prioritete zveze s slovenskimi oblastmi, na katere je SKGZ do zdaj zanesljivo računala. Najbolj smotrno bi bilo — pa brez kakršnihkoli očitkov revanšizma — sedanjo krovno organizacijo razpustiti in postaviti novo, ki bo pravično odsevala razmerje različnih idejnih, političnih, kulturnih in socialnih sil med Slovenci v Italiji. Možnosti za dialog ne bo manjkalo, ko ne bo, kot višja sila, odločal diktat iz CK-ja.

Vladimir Kos

Vrnitev sonca na daljni vzhod

*Narcise trepetajo v ostrem vetru —
odkod je le prišel? se čudi trava.
Selivke, ki se vračajo, vedo;
»s kitajskih step,« razlagajo čebļjaje.*

*A včasih jih zavrne vetrov »Njet!«
So mar spregledale Sibirijo?
Kitajskega drži se žolta barva,
spomin na davno izgubljeni raj...*

*Narcise trepetajo kljub razlagi,
vendár v trstišču tiho zeleni.
Na zračnih strujah, (ki so najbolj vplivne),
Pomlad oddaja spev Vrnitve sonca.*

*Kot vrisk odmevajo goré ob žagi,
vodé se bistro spuščajo v zaliv.
V tem mestu v »Mu« zaljubljenega bonca
si žvižgam »Grob je prazen« melodijo.*

»Mu« je japonska beseda za srčiko budizma, pesebne zvrste Zen; pomeni pa toliko kot Praznina, Nič, Ničesar resničnega, ker budist, vsake ločine budist, veruje, da šele v trenutku smrti preide v resnično ali pravo resničnost.

Ljubka Šorli

Pomladna simfonija

*Radostno razcveta se poljana,
gozd akacij nezadržno vabi:
Pridite, predajte se pozabi,
tu naprodaj je dišeča mana!*

*Res. Naprodaj. Vendar brez denarja.
Kdor zaljubljen v čuda je narave,
tu, brez družbe hrupne in zvedave,
se s seboj in z Bogom pogovarja.*

*Duši je narava ko svetišče.
V njej se božja moč ji razodene,
da poprosi jo za sanj prgišče.*

*Sanje... O, kako so dragocene!
V njih je skrito upanja žarišče —
zimzelen, ki nikdar ne ovene.*

Zbogom, Draga!

Dolores Terseglav

Draga, ljuba moja Draga! Nekdo se sprašuje, če si sploh še potrebna; drugi pa te že vidi v kraljevskem siju svobode v mojem rodnem mestu.

Jaz pa, izgnanka, te slišim v divjih sunkih burje, v udarcih dežja ob okno openskega hotelčka in v zlivanju plohe dol po ozki uličici. Ne spim. Boli me cela leva stran, ne vem, ali od starčevskega revmatizma ali od mladostno vznemirjenega srca. Saj sem v teh bore dveh dneh srečala toliko drugov svoje mladosti iz vseh delov sveta, živih in mrtvih. Da, tudi mrtvih. In če bi, Draga, kdaj morala položiti mrtvaški venec na tvoj grob, bi ga položila z besedami že zdavnaj upepeljene-ga sošolca: »Trohneče vence sem si strgal z glave...«

In nazadnje, ali nisem v tebi srečala celo poslednjo sled ljubezni? Nekaj blagega, plemenitega, čutečega z vsemi padlimi, mrtvimi, pobitimi. Branilca norcev in zgublencev, z dolgimi, belimi lasmi, kot jih je nosil moj oče, ki tebe ni več doživel.

Ko si se ti rodila, je očetovo izmučeno telo že šestnajst let počivalo na velikem, mestnem pokopališču. Žal, tam ni dočakal lipe sprave in hvala Bogu, tudi sežigališča ne. Povrnil se je v prah, njegova duša pa v svobodo. Morda se kdaj ozre na mesto pod teboj, kjer je preživel otroštvo kot sirota brez matere, in na kraje, ki jih je kot odrasel človek obiskoval, ko je čeznje škripal fašistični škorenj. Zdaj veje čezte dih svobode, kolikor je pač sploh mogoče vdihniti svobode v tej solzni dolini.

Ne, Draga, če te bodo preselili v našo prestolnico, iz katere sem pred davnim časom zbežala obuta v slamnate copatke in v elegantno svileno oblekico, te ne bom več obiskovala. Ne da ne bi smela ali mogla. Saj ne živim tako daleč stran. In tako niče sem, da me nihče ne bi zapazil. (Razen seveda tistih par komarjev, ki tudi na tvoj vrt prihajajo vsako leto preštovat mušice). Ne, ampak preveč bi me bolelo. Ali misliš, ljuba moja, da bi bila ljubosumna nate, ko bi ti tam kraljevala kot princesa, medtem ko sem jaz v domačem mestu samo izgnanka. Vse je mogoče. Kdo pač razen Boga pozna temne globine našega srca?

Pa tudi če ostaneš tam, kjer boš drugo leto praznovala srebrno poroko, ali se bova še videli? Tam, kjer ti s severa prihajajo »viharji jezni mrzle domačije«, z morja sem pa sapice iz dežele mojih

mladostnih sanjarij? Tako osamljeno in odvečno se počutim. Tako neprimerno za družbo svetovljanov. Samo ti veš, Draga, da je tisto moje nastopaštvo za tvojim mikrofonom le obupen krik venomer zaklenjenih ust.

Toda verjemi mi, moje srce te je polno. Sinoči mi je tako prekipevalo, da sem odšla k staremu, odsluženemu župniku slovaškega rodu, kateremu nosim slovenske verske časopise. Potem po navadi skupaj zmoliva Zdravo Marijo, ko se sosednje Marijine bazilike oglasi večerni zvon. On moli naprej v hrvaščini, jaz pa mu odgovorjam v slovenščini. In tedaj v starinski kuhinji zavzene strune izpred več kot tisoč let: Velikomoravska država, Ljudevit Posavski, sveta brata Ciril in Metod...

Sinoči sem mu hotela pripovedovati o tebi, Draga. Toda nič od vsega tega. Niti Zdrave Marije nisva zmolila. Meni nasproti je sedla krhka postavica v brezhlebnem clergymanu in v delavskih hlačah.

Celo življenje je z lastnimi rokami popravljaj cerkve, zdaj pa je bolan in nikomur več potreben. Zraven štedilnika na drva se je v papirnati škatli, nastlani s časopisnim papirjem, poslavljal njegov edini drug, psička Čuča. Najbrže pljučnica. Glavico z dolgim, zašiljenim gobčkom je dvignila na rob škatle in hlatala za zrakom. Ah, kako strahotno me je ta dvignjena glavica spominjala na nakopičene blazine doma, ali pa na leseni okvir s tenko blazino v bolnici, kadar sem trpela za astmatičnimi napadi! Zdaj pa zdaj je Čuča glavica zdrknila nazaj v škatlo, prav tako kot sem jaz od časa do časa v mučnem snu drsela z blazin in se prebujala vsa sključena in napol zadušena.

»Moj edini prijatelj odhaja«, je vzdihnil stari duhovnik. Ah, kdo bi potem govoril o visoki politiki, o svobodi velikega sveta, o načrtih našega malega sveta, ki jih zdaj pa zdaj utegne zadušiti trda roka. Ne, le besede svetega Pavla so mi prihajale na misel: »Saj vemo, da celotno stvarstvo vse do zdaj skupno zdihuje in trpi porodne bolečine.«

S strahom in s spoštovanjem do tuje žalosti sem omenila gospodu, da naj bi poklical živinozdravnika, ki bi z injekcijo žival odrešil trpljenja. »Ne morem, gospa, ne morem. Saj še muhe ne morem ubiti«. Umolknila sem. Kaj naj rečem temu bra-

tu svetega Frančiška? Poslovala sem se, on pa me je kljub mojemu ugovarjanju spremil po lesenih, vegastih stopnicah do vežnih vrat. Nežnost frančiškanskega srca tudi tukaj! Jaz pa sem odšla v temni, vetrovni jesenski noči nekam, kjer več nimam doma.

Ko sem legla, si se zopet vrnila k meni ti, Draga. In magnetofonski trak, ki ga je v tvoji dvorani navila ona nežna duša. Spet so se oglasile žrtve brez grobov, mrtvaška kost je pribodla iz zemlje, zašumela je lipa v zelenem gaju, Črna orhideja se je poslavljalala od življenja. Vame pa so se začele zabadati gole kosti. »Zakaj nas ne obdaš s kitami in kožo? Bog ti je dal dar, da to narediš. Da nas oživiš v svojem pisanju, da nam daš imena, da iz-

25. študijski dnevi DRAGA 90

bodo letos 31. avgusta,
1. in 2. septembra

Jubilejna Draga bo
pod geslom

NOVO SLOVENSTVO

poveš naše zatrte upe, da nam položiš v usta zadnje besede, ki smo jih izgovorili.«

»Ah, pustite me, uboge kosti! Slaba sem, stara, bolna, brezmočna. Brez iskre božanske radosti v sebi in brez domovine, ko pa le ti podarjata človeku stvarjalno moč.« »Izgovori, izgovori! Saj imaš že goro rokopisov. Tolle, scribe!«

In ko že padam v tabletno dremavico, namesto kosti pribode iz zemlje zarjavel novec. Zakopani talent! In strašne besede: »Malopridni in leni služabnik! Vzemite mu talent in ga dajte tistemu, ki jih ima deset, kajti vsakemu, ki ima, se bo dalo, tistemu pa, ki nima, se bo vzelo še to, kar ima. Naporabnega služabnika pa vrzite ven v temo, kjer bo jok in škripanje z zobmi.« Moj Bog, usmiljenje! Ne tudi tam teme in joka! Saj sem se že tukaj zadosti natavala v mraku in dovolj pretočila solza!

Prijatelji Drage, pomagajte mi, da izkopljem iz zemlje s prstjo vsakdanjosti zamazani talent in da ga podvojim! Da me ne bo do smrti zaman preganjal glas: »Tolle, scribe! Tolle, scribe!«

Me slišiš, Draga?

Osamljenost

Minil je pust, čas rajanja in veselja. Veselja za vsako ceno.

Vsi ljudje pa niso dali teže pustni zabavi. V ta krog ljudi spadajo naši dedki in babice. Mnogo izmed njih preživlja svoj vsakdan v popolni osamljenosti.

To je stanje našega stoletja.

Obiskala sem svojo babico. Ko se spominjam svojih otroških let, se v srcu prebudijo nežna čustva in vihrave misli.

S starimi starši smo vnuki uživali lepoto narave; podili smo se za živino, ji nagajali in pred njo bežali; metali smo se v pograbljeno seno in na vozu okušali sladek vonj posušene trave. Vse je bilo napojeno s čudežnim sijajem. In ko smo otroci s poželjivimi očmi gledali beli kruh, ki so ga zamesile babičine zdrave roke, smo se topili ob fantaziji sladkega okušanja komaj pečenega hlebca...

In ko danes skočim k svoji babici, ni več tistega otroškega veselja, nič več ne diši po slovenski pšenici, ki so jo s krvavim potom žele slovenske roke. Te roke so zdaj bolne. In vendar je v srcu te žene nekaj, kar jo ohranja lepo. Njena fizična zdelanost je ni oskrunila v notranjosti srca.

Čudim se njeni radosti. Ko ji zrem v obraz, se mi ta zdi večno mlad. Njene oči so tako žive, pozorne, da take težko srečaš pri mladem človeku. Njena bridkost pa je osamljenost. Navzven kaže veselje svojim tovarišem, v srcu pa pelin zastruplja sladkost življenja...

Ljudje ostajajo sami, zaprejo se v domove za ostarele, tam životarijo in obujajo svoje spomine. Sladkost preteklosti in grenkoba sedanjosti pa v njihovih dušah povzročata razkrajanje. Sami sebi niso dovolj. Njihova oslabela telesa vpijejo po ljubezni, po nežnosti, po lepem, ki so jih prav oni nekoč dajali svojim otrokom. Naša trdosrčnost pa ne pozna pozornosti. Sami si želimo veselja, a ga nismo sposobni dati. Dovolj je presenečenje, obisk človeka, topel objem, v katerem začutiš vso ljubezen, ki ti jo tisti oslabeledi človek zna deležiti. Dar za babico je moja prisotnost, moj objem, moj posluh in pozornost. Moja bližina jo navdaja z nečim izredo lepim in jo v tistem trenutku odtegne od turobnih misli, polnih slutnje po smrti...

Veselje za vsako ceno...?

Življenje je mozaik majhnih, neznanih ljubečih dejanj. Vse veliko se poraja v majhnem. In če nismo sposobni ljubiti sebi najbližjih ljudi, kako se bomo lahko zaljubili v Ljubezen?

Kaj pa, če smo sposobni ljubezni le v moči nam nedojemljive energije, ki nas hoče ogreti?

Ali človek lahko preživi v mrazu? Ali njegovo telo ne zahteva toplote?

Lilijana Filipič

Osem Slovenk za danes

Tretjo Slovenko je naša sodelavka Zora Tavčar šla poiskat nič manj kot — v samostan. Naša mavrica bi ostala brez ene najzlahtnejših barv, ko bi je ne oplemenitili s pramenom duhovnosti, morda z najčistejšim, namreč z izbiro enega najstrožjih kontemplativnih redov. Tako se je podala v Nazarje v Savinjski dolini v samostan sester klarisij in zapisala pogovor z njihovo mlado opatinjo, očarljivo s. **Katarino Ambrož**. Ob tej priliki je posnela tudi nekaj fotografij, na katerih je kljub rešetkam, ki ločijo klavzuro od zunanjega sveta, dovolj razviden ambient, v katerem sestre živijo.

(Zora Tavčar prosi bralce za majhen popravek k intervjuju z dr. Majdo Mazovec: v »medicinskem« delu je avtorica zapisa nekoliko nemedicinsko prikazala sedanje delo dr. Mazovčeve: ker je specialistka-kardiologinja namreč že upokojena — čeprav še veliko dela na istem področju kot prej —, je treba v tistem delu vse, kar je zapisano v sedanjiku, prestaviti v preteklik: je bila — namesto je ipd. — Hvala).

V našem izboru osmih Slovenk bi bila vidna vrzel, posebno v katoliški reviji, če ne bi bila vanj vključena predstavnica neke celostne versko-duhovne izbire, kakršna je redovništvo. V pogovorih ljudi različnih družbenih plasti opažam, da še nekako razumejo odločitev za karitativne, pedagoške ali misijonske redove, težko pa za molitveno-kontemplativne. Kako bi Vi takšnemu gledanju ugovarjali? Ali je mogoče odgovoriti samo z verskega stališča ali tudi s človeško-humanističnega?

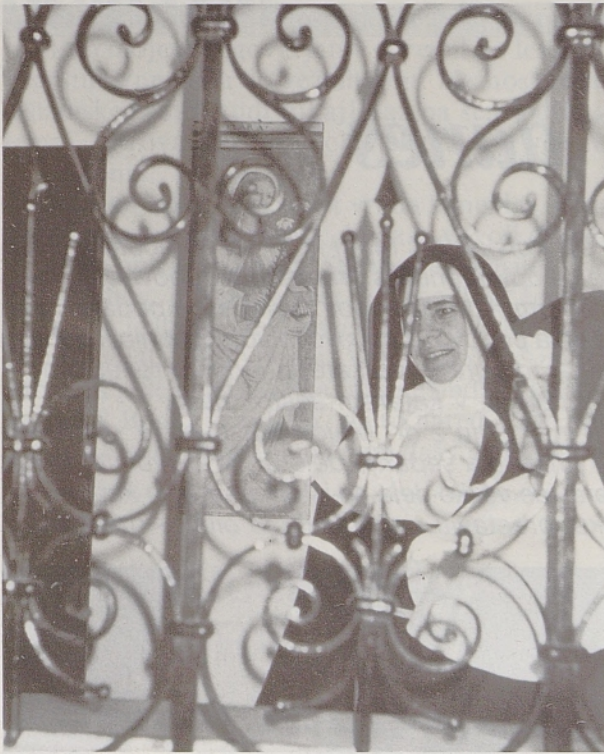
Današnji človek je zelo nagnjen k aktivizmu in presoja ljudi po tem, kaj in koliko imajo, kaj naredijo, ne pa po tem, kaj so. Ta aktivizem se na žalost opaža tudi v duhovnem življenju in mnogi presojuje učinkovitost apostolata po zunanjih uspehih. Vendar pa je stvar povsem drugačna: učinkovitost apostolata ni v zunanjih prijemih, ampak v globini, v povezanosti z Bogom. Ker smo med seboj povezani v eno Kristusovo skrivnostno telo, imamo tudi različne službe kot udje istega telesa. Naloga kontemplativnih redov je, da z ljubeznijo, s katero se povsem darujejo Bogu za brate, posredujejo (dovajajo) temu organizmu božjo milost in usmiljenje. Ker se ta apostolat molitve in skrite žrtve navzven ne odraža po vidnih učinkih, je toliko bolj nedoumljiv. Razumemo ga lahko v luči Jezusovih besed: »Prosrite in se vam bo dalo, iščite in boste našli, trkajte in se vam bo odprlo«. Če vse svoje življenje posvetimo Bogu v tej prošnji, nas bo gotovo uslišal in delil milosti vsem, ki so tega potrebni. Mi molimo v imenu Cerkve, častimo in hvalimo Boga; molimo tudi namesto tistih in za tiste, ki ne znajo moliti, ki ne morejo ali tudi nočejo moliti; prosimo božjega usmiljenja in zadoščujemo za mnoge grehe človeštva, za vse hudo (zlo), kar se danes dogaja. S svojo molitvijo in žrtvijo skušamo vzpostavljati neko duhovno ravnovesje v svetu. Molitev je večja moč kot atomska energija, saj nanjo odgovarja sam Bog. (Atomski fizik Stowell je meril moč molitve pri neki umirajoči ženi in izmeril 59 krat večjo energijo, kot jo oddaja najmočnejši radijski oddajnik v ZDA).

S. Katarina Ambrož.

Vi ste opatinja reda klaris. Je to edini samostan tega reda na Slovenskem? In v Jugoslaviji? Kaj pa zunaj Evrope? Kje je redovni center? Je morda njegova ustanoviteljica sv. Klara, prijateljica sv. Frančiška Asiškega? (Pred leti sem bila v Assisiju ob njenem grobu). Ali je red doživljal v teh sedmih stoletjih kakšne reforme? Kaj pa po drugem vatikanskem koncilu? Koliko klaris je danes na svetu? Ali število danes močno upada kot v drugih redovih? Koliko vas je slovenskih klaris?

Danes je v Nazarjah edini samostan sester klaris v Sloveniji. Včasih je bilo sedem samostanov, a jih je cesar Jožef II. leta 1782 razpustil. Me smo prišle

pred 12 leti iz zagrebškega samostana in tri Slovenke smo odprle ta samostan. Imamo še enega v Splitu in v Brestovskem v Bosni ter seveda v Zagrebu. Po Evropi je naš red zelo razširjen, v Španiji je na primer 257 samostanov klaris, v Italiji 170. Zunaj Evrope jih je precej v obeh Amerikah, zadnje čase pa jih odpirajo veliko v Afriki, Aziji, Oceaniji. (V misijonih namreč žele škofje imeti kak kontemplativen red). Vsak naš samostan je samostojen. Centra torej ni. Prvotni samostan pa je v Assisiju. Vrhovni predstojnik reda je frančiškanski general, sedaj je to John Waughn. Soustanoviteljica reda je (ob svetem Frančišku) sveta Klara Asiška. Sv. Klara je začela redovniško življenje leta 1212. Vse življenje se je morala boriti, da je dobila potrjeno svoje vodilo, ki zelo poudarja uboštvo, papež ji ga je potrdil šele tik pred njeno smrtjo; prej pa je papež Urban IV. napisal drugo vodilo, ki ni zahtevalo skupnostnega uboštva — in tega se je oprijelo mnogo samostanov, tako da v redu med samostani ni bilo enotnosti; nekateri so bili prebogati in ti so se morali reformirati. Po koncilu ni kakšnih bistvenih reform. — Na svetu je danes 18.500 sester klaris v 820 samostanih. Število počasi raste. Zanimanje za kontemplativne redove danes v svetu, ki se je že preobjedel materialnih dobrin in so ga le-te pustile praznega, narašča. Slovenskih klaris nas je sedem.

Ali je res, kar sem slišala, da ste klarise najbolj kontemplativen red med ženskimi redovi, poleg karmeličank, in da se posvečate izključno molitvi? Katera so osnovna načela vašega statuta? Kako poteka vaše življenje od jutra do večera? Ali vam je zapovedana tišina kot kartuzijanom? Ali

imate tudi ve nočno vstajanje z molitvijo? Je res, da se organizem na tako pretrgano spanje nikoli ne navadi? Ali tudi vi pojete brevir in psalme kot kartuzijani?

Marija-Mija Pečnik je delala lani pri nas diplomsko nalogo ŽENSKA-REDOVNIŠTVO-KLARISE, ki vam jo pokažem. Naš red se povsem posveča kontemplativnemu življenju, kakor se mu tudi karmeličanke, benediktinke, dominikanke in kartuzijanke. V našem redu imamo poleg molitve tudi čas za delo, saj tudi za kontemplativne redove velja: *MOLI IN DELAJ*. Nemogoče je ves dan moliti v zbranosti, zato se vrstita molitev in delo v primernem zaporedju. Delo je v glavnem ročno, tako da ne zahteva prevelikega duševnega napora in lahko tudi med delom molimo. Predpisan imamo molk. Samo tričetrt ure dnevno je prostega razgovora. — Na pretrgano spanje se do neke mere navadiš, a ne vsak. — Psalme pojemo ali recitiramo. *Srčika našega vodila* je izpolnjevanje Jezusovega evangelija po evangeljskih zaobljubah v *kontemplaciji, v sestriški ljubezni, v uboštvu in v veselju*.

Veljate za najbolj spokorniški red. Je to res? Pri vas sem se oglasila na pepelnično sredo, na začetku štiridetdnevnega posta. Za vas bo ta gotovo dosti strožji kot za nas. Imate kakšne predpise glede hrane? (Kartuzijani nikoli ne jedo mesa). Molitev je vaše delo, torej verjamete v njeno izredno moč. Koliko ur na dan ji posvečate? Ali molite skupno brevir ali tudi druge molitve? Ali prihaja v poštev tudi individualna molitev? S tem mislim osebno, izvirno, intimno pogovarjanje z Bogom. (To mi je namreč zelo blizu). Poleg molitve izpolnjujete svoj dan verjetno z ročnim delom, študijem, prevajanjem, pisanjem, vrtnarjenjem, morda z glasbo. So v vašem redu takšne dejavnosti dovoljene ali celo zaželeno?

Molitve in pokora spadata skupaj, ni pa pokora sama sebi namen, pač pa se po odpovedi osvobajamo sebe in svetnih navezanosti, da moremo darovati Bogu svobodno srce. On ga potem napolni s svojim mirom in veseljem, kakršnega svet ne pozna. Zdelo se mi je potrebno, da povem najprej to, saj mnogi gledajo samo na težo odpovedi, ne poznajo pa velikega plačila, ki ga za to dobimo, to sta radost in mir srca. Bog se v velikodušnosti ne da prekositi; čim več mu damo, več nam On daruje. Zato je treba izprazniti celo srce, da nam more On vsega napolniti. Naše odpovedi, pokore, posti nam prinašajo duhovno bogastvo, ki daleč presega naše daritve. — V vodilu imamo predpisan *trajni post*. *Mesa in živalske maščobe nikoli ne uživamo*, tudi sicer je *hrana »spokorna«*, *dvakrat na teden pa se postimo ob kruhu in vodi*. *Molitve imamo povprečno osem ur*. Nekaj je skupne (maša, brevir, rožni venec), druga je zasebna: premišljevanje, adoracija. — Omenjene dejavnosti so dovoljene, če ne ovirajo duha molitve in pobožnosti. Nekateri pa so nujne, na primer vrtnarjenje, prav tako študij duhovnosti in prevajanje duhovnih besedil.

Vaš dnevni red se mi zdi nekaj posebnega; mislim, da bi bil za naše bralce ne le informativen,

ampak tudi spodbuden, če ne celo pretresljiv. Si ga lahko prepišem?

Prosim! Dnevni red določi v dogovoru s sestrami opatinja. V Nazarjah imamo takšnega:

23.45 — vstajanje
00 - 01.30 — v kapeli molitev (petje), ure branja, nato počitek
05.00 — vstajanje
05.15 - 8.00 — molitev: premišljevanje, hvalnice, sveta maša, dnevna molitvena ura
08.05 — zajtrk
08.15 — delo
11.00 — duhovno branje
11.30 — molitev rožnega venca
12.00 — kosilo
12.30 — molitev brevirja, dnevnih molitvenih ur
13.00 — razvedrilo, vmes pomivanje posode in pospravljanje kuhinje
13.45 — počitek oziroma prosti čas
14.15 — delo
17.30 — molitev, večernice in druge pobožnosti
19.30 — večerja
19.55 — molitev sklepnic
20.00 — počitek
Poleg skupnih molitev ima vsaka sestra posamično uro adoracije.

Ali imate kakšno možnost, da mlada dekleta zvedo za obstoj vašega reda in da jih navdušite zanj? Nam zunaj, v tem potrošniškem in uživaškem svetu, se zdi komaj verjetno, da se mlad človek odloči za redovne zaobljube ubožstva, pokorščine in čistosti. Vi imate okrog sebe mlade sestre, ki so se za to odločile. Je bila njihova odločitev težka?

Dobra informacija o našem redu bo že tale intervju. Največ priliva nam dajo duhovne vaje pri bratih frančiškanih tamle v sosednjem samostanu. Tam se navdušijo in pridejo. Premalo je tečajev za mlade, zato je naš red še precej nepoznan. Za redovniško življenje se je povsem nemogoče odločiti tistemu, ki ga Bog ne pokliče. Naša odločitev namreč ni bila toliko naša izbira, kot odgovor na božje vabilo. Kogar pa Bog res pokliče, mu da tudi moči, da zapusti vse in gre za Njim. Nekateri napravijo to malo težko, drugi pa v zanosu, ljubezni in navdušenosti.

Naše bralce bo posebej zanimala Vaša življenjska zgodba. Odkod ste doma? Iz kakšne družine? Kmečke, delavske, številne? Kakšno mladost ste imeli? Ste živeli v vernem okolju? Kje ste študirali in kaj? Menda ste doštudirali neko tehnično stroko. Kdaj in kako ste se odločili za tako izjemno življenjsko izbiro, kot je red klaris? (Morda kakšen odločilen vpliv, osebnost, branje, doživetje?)

Doma sem iz Ljubljane, iz Šentvida, izhajam iz kmečko-delavske družine. Doma smo bili štirje otroci, dva brata in dve sestri. Domače okolje je bilo vzorno versko. Končala sem gradbeno srednjo šolo v Ljubljani, potem sem bila pet let zaposlena kot tehnični sodelavec na Fakulteti za naravoslovje in teh-

V slovenska obzorja in čez

Mogoče ne veste, da...

- da je leta 1987 Zoran Nenezić objavil v Beogradu knjigo *Masoni v Jugoslaviji*, kjer med drugim trdi, da je atentat na kralja Aleksandra 1934 povzročila velika loža pariškega Grand Orienta zaradi njegovega nasprotovanja navezavi stikov s sovjetsko Rusijo...
- da je znani slovenski kulturnik v Kanadi dr. Rudolf Čuješ obnovil svojo revijo *Novi razgovori in razgledi* in da pričakuje sodelavcev (26 Xavier Drive, Antigonish, N.S. B2G, 1G9 Canada)...
- da je tednik KOMUNIST, ideološko glasilo Zveze komunistov Slovenije, imel kar sedemindvajset (27) nastavljenecv (KATOLIŠKI GLAS, ki je prav tako tednik, ima enega), ki so bili ob ukinitvi časopisa seveda odpuščeni...
- da so v Franciji s študijskim simpozijem počastili štiridesetletnico smrti katoliškega misleca Emmanuela Mouniera, očeta personalizma in navdihovalca Edvarda Kocbeka...
- da je naslovni škof dr. Vekoslav Grmič v NEDELJSKEM DNEVNIKU med drugim zapisal, da to, kar je bilo doslej v komunističnih državah, ni bil socializem, ampak psevdosocializem...
- da je ob koncu vojne na trgu Loreto v Milanu visel poleg Mussolinija, njegove ljubice Petaccije in fašističnih hierarhov tudi eden od ustanoviteljev Komunistične partije Italije in poznejši zagrizen fašist Nicola Bombacci...
- da je nemški sociolog Ludwig von Mises izdal leta 1922 knjigo SOCIALIZEM, kjer je preroško napovedal sedanje dogajanje in med drugim zapisal, da je socializem patologija družbe, kapitalizem pa njegova fiziologija...
- da je mariborska založba OBZORJA pravkar izdala izredno lep MAJCNOV ZBORNIK, opremljen tudi s slikovno dokumentacijo iz pisateljevega življenja...
- da organizatorji študijskih dni v DRAGI mislijo dati tej priveditvi poseben slavnostni poudarek ob njeni 25-letnici...
- da celovška Mohorjeva družba misli izdati knjigo lovskih doživetij kanadskega Slovenca Mira Raka, velikopoteznega lovca od Aljaske (Iososi!) do Zambije (levi!)...
- da v katoliškem svetu pride največ nun na prebivalca v Quebecu, francosko govorečem delu Kanade...

nologijo v Ljubljani. Med tem časom sem delala katehetski tečaj in pomagala tudi pri učenju verouka. Po mnogih izkušnjah z delom z ljudmi in po molitvi se je v tem času moj misijonski poklic razvil v kontemplativnega. Na gradbeno šolo sem namreč šla z namenom, da grem v misijone. Počasi pa mi je postajalo jasno, da človek sam stori zelo malo ali nič, tudi če se vsega razda. Samo Bog lahko odpira človeška srca, samo On lahko potolaži v resnični tiski, samo On daje upanje, kjer ni nobenega upa več. Samo On lahko zdravi duševne rane. Spoznala sem, da Mu moram povsem posvetiti svoje življenje in z molitvijo pomagati drugemu. Po božjem navdihu sem se odločila za red klaris, ker sem mislila, da »moram dati Bogu vse«. Hotela sem strogost, popolno daritev. Všeč mi je bila ta Francišškova duhovnost, ki posebej poudarja veselje. Veselega darovalca ima Bog rad. Vsak dan se Bogu zahvaljujem, da smem biti tu; srečna sem, da Mu smem in morem služiti.

Vaš red nima nikakršne pridobitvene dejavnosti. Kako se morete v današnjem času rastoče inflacije in druginje preživljati in povrh še vzdrževati poslopje in vrt? Oprostite radovednosti: kaj

**pridelate na vrtu? Imate tudi kaj živali? — Doga-
janje v svetu je za vas neprimerno manj važno kot
za nas, vendar mu morate slediti vsaj toliko, da
lahko usmerjate svoje vsakodnevne molitve za
razne potrebe sveta in Cerkve. Dobivate v samo-
stan časopise? Imate radio in TV? Imate avto za
nujne potrebe? Imate knjižnico?**

Sestre naj se preživljajo z delom svojih rok, kolikor pa to ne zadošča, lahko sprejemajo miloščino. Naše delo nam sploh ne bi moglo preskrbeti potrebnih sredstev za življenje; svoje življenje smo povsem zaupale božji Previdnosti, ki po dobrih ljudeh čudovito skrbi za nas. Z darovi dobrotnikov smo zgradile ta samostan (še ni dokončan, dograjujemo ga) in z

njimi se tudi vzdržujemo. Z vrta dobimo vso povrtno in zelenjavo in tudi nekaj sadja, živali pa nimamo. Radia in TV nimamo, tudi avta ne, saj nam ni potreben, imamo namreč poleg treh redovnih zaobljub še četrto, to je *klavzura*, ki nas veže na stalni prostor bivanja. Beremo časopise in revije izključno verske vsebine. Tam zremo zadosti o dogajanjih, za katera je potrebno moliti. Tudi ljudje prihajajo s svojimi težavami in prošnjami. Knjižnico imamo, a za sedaj še majhno.

Imate občutek, da ste odrezani od sveta, ali pa obstaja kljub strogi klavzuri neki pretok med vami in njim? Se ljudje zanimajo za vas? Vas obiskujejo? Vam pišejo? Se Vam priporočajo v molitev?

Sploh se ne čutimo odtrgane od sveta, nasprotno: od sveta smo se oddaljile zato, da smo bliže Bogu, s tem pa tudi bliže ljudem v njihovih težavah in stiskah, v upanju in naporih, v strahu in boleznih, v bolečinah in smrti, saj svoje odmaknjeno življenje živimo z Bogom za brate in sestre. Imamo pismene stike in obiske, predvsem s prošnjami.

Vaš red ima gotovo kakšnega svetnika. Kateri so najbolj znani? Tudi kakšen iz novejšega časa? Kateri samostan je najbolj slovit? — Kako so porazdeljene dejavnosti med vami v samostanu?

Najbolj znana je ustanoviteljica sv. Klara Asiška in zatem njena sestra Neža Asiška. Lani pa je papež Janez Pavel II. k šestim svetim klarisam prišel še Nežo Praško, hčerko češkega kralja Otokarja I. Za blažene je proglašanih preko 200 klaris. — Najbolj znan je prvotni samostan v Assisiju. — V našem samostanu ima vsaka sestra svojo dolžnost: kuharica, šivilja, perica, vrtnarica itd. Te dolžnosti določamo na volitvah ali po potrebi.

Klarisam obiski, tudi najbližjih, niso dovoljeni. Celu roke ne morete dati, ker je lesena oziroma kovinska mreža, ki loči klavzuro od sveta, pre-gosta. Je to težka odpoved? Ali so kake druge še težje?

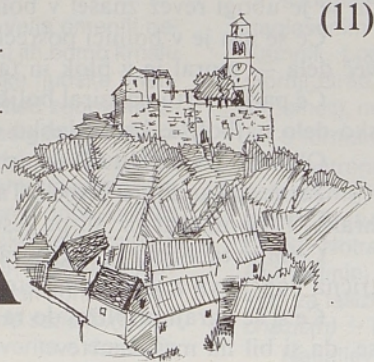
Obiske imamo omejene, vendar pa je to večja odpoved za naše domače kot za nas. Zame ni nobena odpoved težka, ampak vse sprejemam kot dar, ker se smem Bogu darovati. Veljajo pa za težje odpovedi: *življenje na stalno istem mestu, življenje v klavzuri, vsakonočna molitev in strogi dnevni red.*

V Nazarjah živi in ustvarja slikar Jože Horvat-Jaki. Imate v samostanu kakšno njegovo slikarstvo? Ali delo kakega drugega umetnika? — Prirejate duhovne vaje, kot berem v DRUŽINI? Stavba se zdi od vhodne strani majhna in nizka. Kje potekajo ta duhovna srečanja? Jih vodite tudi sestre same?

Nimamo nobene Jakijeve slike, imamo pa polrelief svete Klare, ki ga je izdelal akademski kipar Putrih iz Ljubljane. Imamo v lesu žgan Križev pot in več žganih podob Avguština Buha iz Celja. — Dom duhovnih vaj je v sosednjem samostanu pri bratih fran-

SPOMINI MILANA GUŠTINA

(11)

Že ena sama uš te je obsodila na smrt.

Ko si umrl, so ti privezali na palec leve noge tvojo številko in te peljali v krematorij.

Ko so se mrtvi na poti v krematorij peljali skozi glavna vrata, so jim vzeli številke s palcev in jih nato zapisali med mrtve.

Tako — če bi na primer jaz umrl, bi napisali »N 55213 TOD« — to je smrt človeka s številko 55213.

Tako so počenjali z vsakim posameznim jetnikom — mrličem.

Za temi bloki je bila zelo velika plantaža — to je vrt.

V tem vrtu je delalo mnogo internirancev. Vsak je obdeloval velik kos zemlje s krampom, lopato ali z drugim orodjem. Ko so pripravili grede, so tudi sadili, in sicer zelje, krompir, radič ali solato, korenje in sploh razne vrste zelenjave.

Tem delavcem je vrt pomenil pravo loterijo, saj so tu imeli vsaj nekaj za pod zob, če ne drugo, vsaj korenje. Le paziti so morali, da jih ne zaloti kapo, ker so jih v tem primeru dobili toliko, da bi jim že polovica zadostovala.

Vladimir Kos

Solze na češnjinem cvetu

*S Teboj,
o naša Mama celega sveta,
srce usmerim
v Jezusovo bridko pot.
Kot Ti Ga hočem spremljati
med bol in rane,
od sodb krivičnih do žebeljév
v meso Dobrote —*

Marija, aj, kako boli!

*S Teboj
ob križu hočem stati
kljub ljudem,
ki z žgočim smehom,
psovkami,
brezbrižnostjo
Mu vračajo
vseh čudežev ljubezen nemo,
Mu vračajo
oživljajoči zvok modrosti —*

Marija, to boli, boli!

*S Teboj
se z groba vrnem
v svet vsakdanjosti,
vedoč, da pride z groba,
kot je bil dejal.
Kako so tihí noč in dan in noč —
drhtijo?
Solzé v cvetočih češnjah se iskré
v opalih.*

Marija! Tu je! Živ! Živí!

Osem Slovenk za danes

čiškanih. Me ne vodimo duhovnih vaj, večkrat pa pridejo tisti, ki jih obiskujejo, k nam na razgovor.

Izdajate svoje glasilo? Ali sodelujete v kakšnem? Izdajate kakšne publikacije verske vsebine za širši prostor? Imate kaj stikov z drugimi redovi? Kdo je vaš duhovni vodja?

Ne izdajamo publikacij in glasil. Z drugimi redovi imamo pismene stike. Duhovni voditelj skupnosti je p. Polikarp Broljih, frančiškan, ki nam je tudi največ pomagal, da smo lahko prišle iz Zagreba v Slovenijo, naš hišni duhovnik pa je zdaj p. Mirko Silvester.

Ko je Slomšek (takrat še ni bil škof, ampak šele mlad spiritual) v septembru leta 1833 prišel na božjo pot v Nazarje, je napisal naslednje besede: »... Veselo je tukaj prebivati, kogar le vest ne teži. Krasna je nazarska okolica, obkrožajo jo visoke gore, pod hribčkom, na katerem stoji svetišče, vali šumeča Savinja svoje valove, naokrog so razsejani stari gradovi in ljudske cerkvice, vse sami predmeti, ki v človeku vzbujajo vzvišene misli, ako ni živ mrtev...« Poznate ta odlomek? Lah-

ko bi ga dali na ploščo ob vhodu v samostan! — Ali Vi iz svoje celice tudi lahko vidite to lepoto, ki je Slomška tako očarala? Se vam zdi, da je danes, ko sta svet in človek v njem tako mračna in zapletena, še mogoče, kot se je zdelo Slomšku, »veselo bivati«?

Citata ne poznam. Slomšek pa ima povsem prav: v Nazarjah, zlasti še v našem samostanu, je čudovito prebivati. Kdor se povsem izroči Bogu, najde tu pravi mir in srečo.

Misel na koncu: za nas zunaj. (Mislim geografsko in duhovno). In morda vabilo za nove kandidatije?

Kadar vam bo težko, kadar vam bo hudo, se spomnite na to, da tudi za vas molijo sestre klarise v Nazarjah. — In vabilo: pri nas imamo še veliko prostora. Če ima katera veliko srce, željo po brezmejni ljubezni, hrepenenje po neskončni dobroti in teženje po neskončni lepoti, če se katera želi približati Bogu in v Njem najti polnost svojega življenja, naj malo razmisli. Vse pride, vse mine, samo Bog je večni, večnost pa je dolga — in človek ima samo eno dušo. Tu živimo v nenehni misli na to resničnost in smo srečne, zelo zelo srečne.

Spremembe v SKGZ

Nadaljujejo se spremembe v vrstah Slovenske kulturno-gospodarske zveze, katere vseskozi spremlja živahna propaganda zlasti »Primorskega dnevnika« in ljubljanskega »Dnevnika«. Načrti o teh spremembah pridejo do izraza predvsem v torkovi rubriki PDK-a »Odrpta tribuna«, kjer jih utemeljujejo razni predstavniki SKGZ (Palčič, Slamič, Samsa in drugi).

Koliko je ta »perestrojka« iskrena in resnična, bo pokazal čas. Vendar so se že pojavili zaskrbljujoči znaki. Vzemimo npr. imenovanje novih urednikov PDK-a: Marka Waltritscha sta nasledila Vojmir Tavčar kot odgovorni, Dušan Udovič pa kot glavni urednik. Kaže, da nima Dušan Udovič časnikarske izkaznice, kar je ugotovila tudi časnikarska zbornica. Obstaja sum, ki se čedalje bolj krepi, da je bil Udovič na tisto mesto postavljen samo zato, da bi SKGZ še naprej nadzorovala delo časnikarjev PD-ka in usmerjala njegovo politiko. Vsi vedo namreč, da je Dušan Udovič bivši tajnik SKGZ. S tem pa je nehote ta ustanova tudi javno priznala, da je PDK njeno glasilo, ne pa »dnevnik vseh Slovencev v Italiji«.

Pri tej kampaniji sodeluje tudi časnikar slovenske radiotelevizije in ljubljanskega »Dnevnika« Igor Gruđen. Zanj je SKGZ vedno bila organizacija vseh Slovencev, Svet slovenskih organizacij pa samo katoliških, ko dobro vemo, da to ni res. Potem se Gruđen v članku, priloženem pismu uredništvu PDK-a dne 27.3. t.l., spravlja na tiste, ki so kritizirali zamenjavo urednikov časopisa. Kritizira stranko Slovenske skupnosti, češ da očita monopole SKGZ, pozablja pa na svoje (naj jih Gruđen navede), pri tem pa še naprej opeva pluralizem »krovne organizacije«, ker so v njenem glavnem odboru prisotni tudi predstavniki »belega območja slovenske politične mavrice«. Mimo tega, da uporablja Gruđen tu pa tam besedišče, ki bi bilo bolj primerno za kak pretekli čas, bi bila njegova dolžnost raziskati in poročati, kolikšno težo imajo v SKGZ predstavniki tega »belega območja«. Če SKGZ sprejme v svojo sredo nekaj katoličanov ali pa če jim PDK posveča nekoliko več po-

Če ga je namreč kapo opazil, da krade, ga je lopnil z orodjem, ki ga je pač tedaj imel v roki — lahko tudi z lopato — in sicer tako močno, da se je ubogi revež znašel v bolnici, če ne celo v krematoriju.

Če se mu je v bolnici posrečilo, da je ozdravel, zanj v vrtu ni bilo več dela — moral je v blok in tam pričakovati kaj novega.

Če pa je v vrtu nadziral boljši in bolj usmiljen kapo, je bilo vrtnarsko delo najboljše, kar si lahko opravljal v taborišču.

Ob vrtu sta stala tudi dva prostora za jetične.

Zanje so kar dobro skrbeli. Tako opoldne kot zvečer so dobili mlečno hrano, to je mlečni riž ali pa testenine z mlekom.

Celotno taborišče je bilo ograjeno in na žico je bila priključena električna napeljava z visoko napetostjo.

Če si se ograji približal do razdalje enega metra, te je potegnila nase, da si bil na mestu mrtev.

Ponoči je bila na vsakih dvajset do trideset metrov prižgana rdeča žarnica v opozorilo, da se ne smeš približati.

Večkrat se je zgodilo, da je kdo sežgan obvisel na žicah in nismo vedeli, če si je nesrečnik hotel sam iz obupa vzeti življenje ali pa se je enostavno ponesrečil.

Mnogi so pomrli tudi iz radovednosti, ker niso verjeli, da je ta žica tako smrtno nevarna. To so bili ljudje, ki niso še nikoli slišali o elektriki.

Le za nasadom je stal visok in zelo gladek zid, čez katerega pa ni bilo mogoče zlesti.

V razdalji petdeset metrov drug od drugega so stali stražni stolpi, kjer sta stražila po dva esesovca.

Bila sta opremljena z dvema mitraljezoma in reflektorjem, tako da je bila v taborišču tudi ponoči dnevna svetloba. Mogoče je bilo videti v vse kote, seveda pa je bil ponoči zapornikom izhod iz bloka prepovedan.

V preprostih blokih je bilo manj ljudi kot v karantenah, saj je bil v karanteni ves transport, in sicer od tisoč petsto do dva tisoč ljudi, ki so se gnetli kot ribe v škatli.

Pozimi je bilo seveda kar prijetno, poleti pa je bilo naravnost peklenko.

Vsako soboto ali nedeljo si moral na kopanje, drugače si bil kaznovan.

Tudi brivci so imeli dovolj dela, saj so morali vsako nedeljo ostriči in obriti celo taborišče, kar pa so z lahkoto opravili, ker jih je bilo zelo veliko.

Le z nami Italijani so imeli nekaj več dela, ker so nam poleg običajne »frizure« s strojčkom obrili glavo po sredi, in to da so nas po tisti klavrnini široki »preči« spoznali že na prvi pogled.

Tako je namreč ukazala eses komanda. Po tem znaku nam je namreč lahko kdorkoli izrazil svoje zaničevanje.

Torej je vsakemu spodobno ostričenemu Italijanu moral frizer še enkrat s strojčkom po glavi.

Vsi ostali jetniki, ki so pripadali različnim narodom, so lahko ohranili spodobne glave.

Po brivskem posegu si moral v kopalnico, kjer si se temeljito okopal. Nato so te še pregledali, da bi ugotovili, če si ušiv. Po nemško se je temu reklo »Laus - Kontrolle«.

Po natančnem pregledu, ko je bila ugotovljena tvoja popolna čistoča, si lahko odšel v blok.

Če pa so ti našli le eno uš, si moral na razkuževanje, to pa je bilo nekoliko težavno.

Tam se je moral vsak sleči do golega in potem čakati v kopalnici, da so obleko razkužili, kar je včasih trajalo vso noč. Ko si jo zjutraj dobil, si moral seveda naravnost na delo. To so doživeli malone vsi jetniki.

slovenske imenske oblike, nam je porok 1393 CASTELLO z navedbo *Luchas* oz. *filius Luce* le v furlanskih naseljih (78,99,176,195).

Preden zapustimo pozni srednji vek, velja omeniti nekatere imenske oblike, prisotne v Trstu, ki jih bomo kmalu srečali kot priimkovne oblike: iz slovenske ljudske imenske oblike *Lukež* (in sledeča oblika daje med zgoraj navedenimi možnostmi branja prednost oni s polglasnikom) dobimo s formantom *-a* imensko obliko *Lukša*: 1360 *uxoris Luxe de Arnerio* (CAP CERE I, c.22r.; to lahko beremo "žena Lukše, Jernejevega sina", sicer bi morali dopuščati za pozni srednji vek tako etnično zmedo, kakršna gotovo ne bi danes godila večini tržaških izvoljenih predstavnikov oblasti od rimskega parlamenta do rajonskih konzult! Sledita 1401 *malgarita uxor quondam luxe de satiello* (MARSICH); žensko osebno ime in priimek govorita o domačih Italijanih: *Luxa* nas tu presenetli!, 1403 gen. *Luxe* (CAP CERE III, c.20r.).

Enkratno zapis 1382 *Luchey de Lipizza* (PILLON) nam prikaže starega znanca z enkratno in izvirno slovensko imensko obliko.

Romanska manjšalna oblika tega imena se pojavlja tudi pri slovenskih nosilcih: 1401 gen. *Luchini de Lipica* (CAP CERE III, c.6v.), gen. *filie Luchini de Ochiena* (prav tam, c.8v.; to je Lukin z Opčin), in - zakaj ne? - 1470 *quondam ser Luchini de Sathielo* (MARSICH), če so ga viri 69 let po prej klicali za Lukšo!

Majhen rebus za specialiste: 1400? *locavit Georgio de Lucano* (povrhu je zapis pri slednjem imenu negotov) *pisatori et habitatori Tergesti* (SSMM 673, c.48v.) nam ponuja imensko obliko, ki je istovetna s 1485 *Lucan*, kmet v Škrbini (KOS II, 147), 1523 *Lucan*, kajžar v Šempasu (prav tam, 171), da ne govorimo o istovetnem priimku, ki se pojavlja v tem času in ga bomo navedli pozneje. KOŠTIAL 626 izvaja priimek *Lukan* in iz njega izvedene iz hagonima *Lucanus*, a ta razlaga se nam zdi brez zgodovinske podlage, zato bomo rajši prisluhnili vsem drugim, ki so ta priimek izvajali iz mnogokrat bolj češčenega evangelista Lukeža. Sicer razpolagamo z dokazom, da je *Lukan* iz *Luka*: 1599 *Luca cognominato Lucan di Picon* na Stari gori (MISSIO); *Luka* imenovan *Lukan* iz *Pikona* ob *lucan* od Sv. Silvestra pri Podutani (prav tam).

Tržaški viri nam ne strežejo z drugimi imenskimi oblikami iz našega hagonima, zato pa nam priskoči v pomoč KOS I, 64; II, ok.1400 in 1412 z imensko obliko *Lucman*, kmet v Idrskem, *Lu(c)kman*, kmet v Podgorju, in to ime bomo kmalu spet srečali kot priimek. Kako naj tolmačimo še 1523 *Juri Lukau Clemenczicz*, župan v Orehovljah (KOS II, 158)? Kot svojilni patronimik (edini primer v Kosovih primorskih urbarjih) ali kot napako pri zapisu ali branju?

* * *

Najprej bom navajal priimkovne oblike, ki ponavljajo latinsko imensko obliko *Lucas* ali so iz nje izvedene: *Lukas* (ZSSP Štajerska, LJ; TS), *Lukež* (ZSSP KR, Laško, CE, Brežice, LJ, MB, Postojna, GO); v zapisu *Lukes* TS, tu za fašizma → *Luca*, prim. PIZZAGALLI 144; in še *Lukez* → *Lucchesi* in *Luches* → *Luca*, prav. tam 256, 143), *Lukesch* (ZSSP LJ);

s formantom *-a*: *Lukša* (ZSSP MB), *Luksa* (ZSSP Sežana; TS z epicentrom na Proseku), *Luxa* (TS); in iz njega izpeljani patronimik na *-ič*: *Lukšič* (ZSSP Krško, NM), *Luksič* (ZSSP GO), *Luksich* (TS; tu za fašizma *Luksic(h)* → *Lussi*, prim. PIZZAGALLI 144, 256), *Luxic* in *Luxich* (TS; tu za fašizma *Luxixh* → *Lussi*, prav tam 144, v Tržiču *Luchsich* → *Lucchesi*, prav tam 166); nekatere med temi priimkov-

nimi oblikami utegnejo biti hrvatskega izvira kakor *Luscic*, *Lussich* → *Lussi* (prav tam 177, 144, 256);

s formantom *-è*: *Lukše* (ZSSP NM) in z reduciranim nenaglašenim samoglasnikom v prvem zlogu *Lekše* (ZSSP Kamnik, Logatec, Krško, Slovenj Gradec, NM, LJ, MB, Gornji Grad, Konjice); iz njega izvedeni *Lukšetič* (ZSSP Črnomelj), morda še *Lusetich* → *Lucetti* (PIZZAGALLI 144);

s formantom *-ik* (*-ek?*) enkratno *Lukšik* (ZSSP MB);

s patronimičnim formantom *-ič*: 1498 *Stefann Luca-schutsch* v Košani (KOS II, 226), 1523 *Jacob in Laure Lucasicz Bratuniczitz* v Števerjanu (prav tam, 168), *Lukežič* (ZSSP Notranjska, Črnomelj, CE, MB, LJ, NM, Kočevje, GO, Tolmin), *Lukežič* (ZSSP Ilirska Bistrica, GO), na Tržaškem za fašizma *Lukezic*, *Lukesic*, *Lukesich*, *Luchesig*, *Luchezic(h)* → *Lucchesi* (PIZZAGALLI 143, 144, 166, 255, 256).

Nadaljeval bom s priimki, ki ponavljajo latinsko imensko obliko *Luca* ali so iz njega izvedeni: *Luka* (ZSSP Tolmin);

z manjšalnim/patronimičnim formantom *-(e)c*: *Lukec* (ZSSP PT, LJ), *Lukc* (ZSSP Tolmin), *Lukac* (ZSSP MS, če ni to brati *Lukač*; TS, tu za fašizma *Lukac*, *Lucac* → *Luca* prim. PIZZAGALLI 144, 143);

križanje z madžarsko imensko obliko *Lukács* moramo upoštevati kot možnost ob izvedenkah s slovenskim formantom *-ač* pri priimkih *Lukač* (ZSSP Štajerska, LJ, Ilirska Bistrica, Sežana), *Lukazh* → *Luca* (PIZZAGALLI 144), *Lukac* → *Lucas* (prav tam, 255), morda delno prej v TS navedeni *Lukac*, *Lucac*; *Lukacs* (TS) kaže na madžarski izvir;

s patronimičnim formantom *-ič*: *Lukačič* (ZSSP PT, Litija, GO; tu je možna interferenca s hrvatskim priimkom *Lukačič*) je nadaljnja izvedenka iz imenske oblike *Lukac* ali *Lukač*, naravnost iz *Luka* je *Lukič* (ZSSP Laško, MS, Radovljica, LJ, MB, Postojna; tudi tu nam je upoštevati možnost križanja s hrvatskim priimkom *Lukič*, *Lukic* in *Lukich* (TS); z mehčanjem osnovnega *k*: *Lučič*, kar morda razberemo iz *Lucic(h)* → *Luci*, *Luciani*, *Lucci* (PIZZAGALLI 143, 255);

s formantom *-ek*: *Lukek* (ZSSP Logatec, Krško, Metlika, Laško, NM, LJ, MB).

Nekatere priimkovne oblike izhajajo iz razširjene pridevniške osnove na *-ov*: *Lukovec* (ZSSP Sežana; TS), *Lucovic* → *Luci* in *Lucovich* → *De Luca* (PIZZAGALLI 255) razlagam prej iz hagonima kakor iz kakega toponima, odtod nadaljnji razvoj *Lukaučič* (ZSSP MB). Morda spada sem še *Lukošič* (ZSSP LJ).

Če smo v srednjem veku našli slovenske nosilce imena *Luchinus*, se ne bomo čudili priimku *Lukin* (ZSSP Tolmin), ki ga v Tolminu lahko mirno razlagamo tudi naravnost iz furlanščine ali rajši iz beneške italijanščine.

Številna je skupina priimkovnih oblik s formantom *-an*: *Lukan* (ZSSP Kamnik, Logatec, Dolenjska, LJ, Radovljica, MB, Kočevje, Gornji Grad, Idrija, Tolmin; BREZNIK 262 1501 *Lukan* v Moravčah; TS) in z nadaljnjo izpeljavo *Lukanc* (ZSSP Gorenjska, Laško, CE, Slovenj Gradec, LJ; na Tržaškem za fašizma *Lukanc* → *Lucano*, prim. PIZZAGALLI 255, 256, in *Lukanz* → *Lucani*, *Lucano*, prav tam 144, 256), *Lukanec* (ZSSP Kamnik, KR, LJ); *Lukanič* (ZSSP Črnomelj, Krško, Metlika, LJ, MB), *Lukančič* (ZSSP Litija, KR, Logatec, Laško, CE, LJ, NM, Radovljica, LJ, GO, Idrija; v zapisu *Lukancich* → *Lucani*, prim. PIZZAGALLI 144, in *Lucancic* → *Luciani*, prav tam, 256). Isti formant nastopi tudi za imensko obliko *Lukež* in tudi to dejstvo nam pomore kot dokaz, da je *Lukan* iz *Luka* in ne iz hagonima *Lucanus*: *Lukšan* (BREZNIK 262), *Lekšan* (ZSSP Logatec, Črnomelj, Krško, PT, Postojna, Ilirska Bistrica).

S formantom *-man* je priimek 1523 *Peter Lukhman*, župan v Štandrežu (KOS II,162), *Lukman* (ZSSP Gorenjska, Štajerska, LJ, NM, Postojna, Sežana, Tolmin); če lahko izvajamo iz njega *Ukman* (ZSSP CE), potem imamo opraviti z izredno redkim primerom švapanja v slovenski priimkovni onomastici.

Verjetno je še nekaj priimkovnih oblik, ki jih smemo izvajati iz našega hagionima, a previdnost nam narekuje, da upoštevamo še druge možnosti. *Lukajc* (ZSSP Tolmin) je bržkone tak primer, pri katerem se mi zdi varnejša razlaga iz hagionima: toda bližina terskega narečja, v katerem je *lokáj* »polž« (iz furlanščine), me sili, da vsaj opozorim tudi na možno razlago iz zoonima. Delj si pri razlagi drugih priimkovnih oblik ne upam.

Po ZUANELLI dodam hišna imena v Nadiških dolinah: *Lukéji* v Starmici, *Lúkeži* na Vrhu, *Lukóvi* v Jelini, Matajurju in Podarju, *Lúkcovi* v Sovodnjah, *Lúki* v Matajurju, po SVI II,285 še *Pri Ukcu* in *Pri Ukcanu*, po švapanju, in Ukvah.

* * *

Pri taki količini imenskih in priimkovnih oblik preseneča dejstvo, da v vsem slovenskem prostoru ni niti enega krajevnega imena, posvečenega svetniku. Iz osebnega imena in priimkov izvajamo precej imen naselij: *Lukáčevci* v Prekmurju (KLS IV,304, ATLAS 21/B2), ljudsko *Lukánja ves*, pred zadnjo vojsko uradno *Lukánja vas*, danes *Lokánja vas* na Pohorju (KLS IV,541, ATLAS 67/B3), bližnja *Lukánja* (KLS IV,541, ATLAS 66/A2), *Lúkežiči* pri Prvačini (KLS I,214, ATLAS 140/B3), *Lukíni* v Šavrinah (KLS I,137, ATLAS 211/A1), po švapanju še *Ukanc* pri Bohinju (ATLAS 79/B3) in *Ukanje* pri Desklah (119/B1). Pri Pivki beležimo pokrajinsko ime *Lukove doline* (ATLAS 181/A2). V Prekmurju teče potok *Lukaj* (ATLAS 7/A3,B1,B2), ki ga BEZLAJ istoveti z enakoglasno imensko obliko (SVI I,362) iz osebnega imena Luka: v delu, posvečenem osebnemu imenoslovlju, smo ga po vsi priliki našli v priimkovni obliki *Lukajc!* Pri Žužemberku srečamo še gorsko ime *Lukaš hrib* (ATLAS 169/B3), v katerem je prvi del očitno pridevnik.

Pri drugih glavnih krajevnih imenih, ki so navidezno podobni osebnemu imenu, gre prednost drugim razlagam (prim. SVI I,362 p.g. *Lukovec*); celo pri naselju *Lukávci* pri Ljutomeru dajem prednost drugi razlagi spričo ljudske oblike *Lokávci* (KLS IV,142, ATLAS 46/A2).

Preostajajo imena zaselkov, ki ponavljajo osebne imenske in priimkovne oblike ter, v enem primeru, že sprejeto krajevno ime. Te so *Luka* pri Rovtah (ATLAS 144/A1), *Lukač* pri Šentilju, pri koroškem Žerjavu, Tolminu in Žireh (17/A2,62/A2,100/A2,123/B1), *Lukačev mlin* v Prekmurju (46/A1), *Lukanja* nad Mežo (60/B1), *Lukec* pri Črnem Vrhu pri Idriji (143/B2), *Lukež* pri Žerjavu, Mislinji, Mozirju in Dobrni (62/A2,64/B3,88/A3,90/B2), *Lukič* na Kozjaku (41/A2), *Lukov dom* Kočevskem (188/A2) in *Luksi* pri Rogatcu (116/B1). Z veliko previdnostjo omenjam še *Lukovž* na Breznem Vrhu (14/B3), ki lahko skriva nemški izvir. Vsa navedena imena so — razen prerredkih izjem — koncentrirana na našem Severovzhodu in tu najdem še nekaj imen, ki imajo verjetno redukcijski *e* v prvem zlogu (ATLAS ne prinaša naglasov!), in jih navajam z majhno rezervo: *Lekše* pri Mežici, Prevaljah in Mozirju (35/B3,36/A3,88/A1), *Lekševo* pri Ožbaltu ob Dravi (40/A1), in *Lekšun* pri Mislinji (64/B1).

Lucia

Lat. *Lúcia* je ženska različica moškega imena *Lucius* še nepojasnjene pomena; ljudska etimologija ga nave-

že na glagol *luceo* »svetim«. Ime je postalo priljubljeno v krščanskem svetu po zaslugi sirakuške device in mučenke Lucije, umrle 13. decembra 304, ki jo Cerkev praznuje na dan smrti. V beneških narečjih je ime ohranilo prvotno latinsko naglašanje *Lúsia*. Cerkev časti še 25. marca sv. Lucijo Filippini, devico v Montefiasconeju, 1. aprila sv. Lucijo devico in mučenko v Solunu, 25. aprila sv. Lucijo devico in mučenko v Rimu, 6. julija sv. Lucijo mučenko v Kampeniji, 16. septembra drugo sv. Lucijo mučenko v Rimu, 19. septembra sv. Lucijo de Monte, devico v Sampiggyju (TAGLIAVINI I,427).

Ime ni pogostno pri Slovenkah v srednjem veku: KEBER 259 ga navaja komaj za l. 1501 v urbarju loškega gospostva, na Zahodu ga najdem prej izključno v tržaških virih. Pri več desetinah primerov v XIV. in XV. stoletju je razbrati, da so ga v glavnem nosile Italijanke, veliko zapisov je takih, pri katerih ne moremo ugotoviti narodnosti nosilk, v nekaterih primerih ga nosijo žene Slovencev (1344 *Lucia uxor Bartoli sclabi, sclavi* SSMM 673 c.6r.,12v.; 1364 gen. *Lucie uxor quondam Wouçine de Outolgan* CAP CERE I,c.36r.; 1397 gen. *Lucie uxoris quondam L.... de Bavoçiça* prav tam c.33r.), nekajkrat pa zagotovo Slovenke: 1395 gen. *Lucie filie Luce de Trebechiano* (CAP CERE II,c.23r.), 1405 gen. *domine Lucie de Claneç* (CAP CERE III,c.35v.). Najstarejši primer tržaške Lucije izpričuje latinsko-beneško naglašanje: 1318 a *Luça* (CAP Q, c.37v.).

Imena morda ni razbrati iz današnjih priimkov: *Lučič* (ZSSP Črnomelj, LJ, Kočevje, Ilirska Bistrica) utegne biti metronimik iz Lucije, a je verjetneje patronimik iz Luka: za to govori prisotnost tega priimka v krajih, kjer smo srečali številne priimkovne oblike, ki so nastale iz hagionima Luka. O redkih priimkih *Luci* (ZSSP PT, Litija, LJ), *Lici* (ZSSP PT, MB) si ne upam trditi ničesar, ker ne razpolagam z zgodovinskimi podatki.

Dve znani krajevni imeni — *Sv. Lucija* pri Tolminu in *Santa Lucia* pri Portorožu — sta zgubili svetniški pridevek: prvi kraj je danes *Most na Soči* (tako v KLS I,414 in v ATLASU), drugi je *Lucija*, it. *Lucia* (KLS I,239, ATLAS 192/B3). Pač pa so ohranila ta pridevek imena zaselkov *Sv. Lucija* pri Dobu v Podjuni (ATLAS 10/B3), nad Kozico v Nadiških dolinah (ATLAS 99/A3), pri Radovljici, Poljčanah, Mostu na Soči in Šempasu (ATLAS 82/B1,93/B2,101/A3,141/A2). Pri MB je še gorsko ime *Lucijin breg* (ATLAS 41/B1), severno in južno pod tem vrhom sta še naselji *Lucijin Breg* (41/B1 in B2). Po vsi priliki imamo uvrstiti sem še ime zaselka *Lucan* pri Portorožu, ki mu ne poznam naglašanja (ATLAS 192/B3).

Lucianus

Lucianus je pri starih Rimljanih sprva *cognomen* iz osebnega imena *Lucius*, postane neodvisno osebno ime komaj v prvih stoletjih krščanstva in ga sprejmejo tudi Grki. Cerkev časti 7. januarja sv. Lucijana iz Antiohije, mučenca v Nikomediji, umrlega l. 321., 8. januarja sv. Lucijana, mučenca v Beauvaisu, 9. januarja sv. Lucijana, mučenca na Siciliji, 19. januarja sv. Lucijana mučenca, 28. maja sv. Lucijana, mučenca na Sardiniji, 13. junija sv. Lucijana, mučenca v Afriki, 7. julija sv. Lucijana, Mučenca v Draču, 26. oktobra sv. Lucijana, mučenca v Nikomediji, in 24. decembra sv. Lucijana, mučenca v Tripoliju (TAGLIAVINI I,9).

Ime se ni razširilo po slovenskem prostoru razen v izjemnih in poznih primerih: lahko navajam ime zaselka *Lucjan* pri Vranskem (ATLAS 110/A1: pa še pri tem ne morem, brez zgodovinskih podatkov, izključiti zveze z imenom *Lucija*) in hišno ime *Lučjóukini* v Mašeri (ZUANELLA).

Ludovicus

Frankovsko ime *Hlodwig*, *Hladowig* je sestavljeno s *hlod* »slava« in *wig* »bitka«, pomeni torej »slaven v bitki«. V IX. stoletju se začetna skupina *HI-* pri Galoromanih olajša v *L* in nastane nova imenska oblika *Louis* (izgovorjaj *luís*). Cerkev časti 5. februarja sv. Ludvika, mučenca na Japonskem, 30. aprila sv. Ludvika, mučenca v Córdoba, in sv. Ludvika, sina sv. Ildegarde švabske, 21. junija sv. Alojzija Gonzago, ki je umrl na ta dan l. 1591., 19. avgusta sv. Ludvika, škofa v Toulouse, 25. avgusta sv. Luois IX., kralja Frankov, in 9. oktobra sv. Ludvika Bertranda v Valenciji (TAGLIAVINI I, 199). Cerkev časti še 28. aprila sv. Ludvika Marija Grignon de Monfort (MARTYROLOGIUM ROMANUM).

Nekaj priimkov po slovenskem prostoru je očitno v zvezi s tem hagionimom in jih navajam kljub nekaterim rezervam: *Ludovaj* in *Ludovij* (ZSSP Litija), *Ludovik* (ZSSP Kamnik, Litija), *Ludvig* (ZSSP CE, Gorenjska, Postojna, Ilirska Bistrica, GO), *Ludviger* (ZSSP Litija, NM), *Ludvik* (ZSSP Litija, Ljutomer, PT, Brežice, MB, LJ, Kočevje, Postojna, Sežana) - doslej je videti epicenter teh priimkovnih oblik Litija! - *Luis* in *Luiš* (ZSSP GO), morda tudi *Lutz* (ZSSP MS, LJ, MB).

V krajevnem imenoslovlju nisem našel sledov.

Macarius, -a

V latinščini se ime *Macarius* pojavlja komaj v krščanski dobi in prihaja iz grščine: tu je *Makários* staro ime, ki je doživel posebno srečo v krščanski dobi zaradi mističnega pomena »blažen«. Iz pridevnika *makáron*, skrajšane nega v bizantinski dobi v *makári*, izhaja tudi italijanski medmet *magàri!* s prvotnim pomenom »Bog bi dal..., srečen bi bil, ko...«. Cerkev časti 2. januarja sv. Makarija, opata v Tebajdi, 15. januarja sv. Makarija, opata v Egiptu, 10. marca sv. Makarija, škofa v Jeruzalemu, 28. februarja rimskega mučenca sv. Makarija, 1. aprila sv. Makarija v Konstantinoplju, 10. aprila sv. Makarija, škofa v Gandu, 20. junija sv. Makarija, škofa v Afriki, 12. avgusta sv. Makarija, mučenca v Siriji, 18. avgusta sv. Makarija, opata v Pelecete, 5. septembra sv. Makarija, mučenca v Melitini, 6. septembra sv. Makarija, mučenca v Aleksandriji, in 30. oktobra ter 12. decembra drugega sv. Makarija, mučenca v Aleksandriji; 8. aprila časti še sv. Makarijo, mučenko v Afriki (TAGLIAVINI I, 58).

Že po tem seznamu svetnikov je kazno, da gre povečini za svetnike, ki jih častijo vzhodne Cerkve. V srednjem veku ni najti v slovenskem prostoru tehtnih sledov za tem imenom. Trije *Macharii* v tržaških virih med leti 1355 in 1406 niso Slovenci, medtem ko je edina *Makarija* bržkone Slovenka: 1352 *Macharia di ser Dominicus e di donna Bona Lisiza* (MAGISTRATURE 25). Drugje v tem času nisem našel sledov za imenom.

Priimki, ki izhajajo iz tega hagionima, so v slovenskem prostoru razporejeni ob južni in vzhodni meji, kar je že samo po sebi dokaz o balkanskem izviru: *Makar* (ZSSP Metlika, PZ, LJ, MB), *Makari* (ZSSP MS, MB; hkrati ime zaselka v ATLASU 117/A2 in A3 na hrvatski strani meje!), predvsem pa *Makarovič* (ZSSP Dolnja Lendava, Krško, NM, LJ, Postojna, Ilirska Bistrica, GO; SPZM GO; prim. *Makarovič* ZSSP MB; v zapisu *Makarovic* TS, Milje; tu za fašizma *Makarovic* in *Macarovic(h)* → *Maccari*, prim. PIZZAGALLI 144,257): *Makaroviči* so živeli v Nabrežini, odkoder so se za fašizma izselili v MB, kjer se je rodila Svetlana Makaro-

vič, hči Nabrežinca; iz aferetičnega hipokoristika sta primka *Kari* (ZSSP MS) in *Karič* (ZSSP LJ, MB).

Marcellus

Pogosten rimski *cognomen Marcellus* je manjšalna oblika teoforičnega imena *Marcus*. Cerkev praznuje 16. januarja sv. Marcella I. papeža in mučenca pod Masencijem in časti še vrsto mučencev s tem imenom (TAGLIAVINI I, 17).

Ime ni imelo sreče med Slovenci, vendar srečamo nekaj redkih priimkov, ki ga izpričujejo: 1498 *Ambros Marcellai*, kmet v Kočah (KOS II, 233), *Marcelan* (ZSSP Logatec), in italijanska priimkovna oblika *Marcelli* (ZSSP Postojna). Z rezervo omenjam še priimek *Marceglia* (SPZM Podbonesec), ki je bržkone hrvaškega izvira.

V krajevnem imenoslovlju nisem našel sledov.

Marcus

Izključno moško ime *Marcus* izhaja iz imena boga *Marsa* (**Mart(i)-co-s*) in pomeni »Marsov, posvečen bogu Marsu« prav tako kakor imeni *Martius* in *Martialis*. Cerkev praznuje 31. januarja in 25. aprila sv. Marka Evangelista, ki mu je bilo ime dejansko Johan, Marko pa vzdevek, in časti še dolgo vrsto mučencev, škofov in enega papeža s tem imenom (TAGLIAVINI I, 128).

Na skrajnem slovenskem Zahodu srečamo ime v obliki 1393 *Marchus* v Kujiji in Bardu (CASTELLO 117, 138) ter v romanski manjšalni obliki *Marcucius* v Uziuntu in verjetno še v Štelah (prav tam 41-2, 59), medtem ko je v romanski Čenti prisotna tudi manjšalna oblika *Marculinus* (prav tam 66, 110). Vsekakor imamo tu opraviti z beneškim vplivom, saj je sv. Marko beneški pokrovitelj. Vendar je ime odsotno v Černejškem rokopisu.

Marcus je v Trstu v XIV. stoletju kar pogostno ime, a je v veliki večini primerov lastno Italijanom. Komaj v CAP CERE I najdemo nekaj ljudi s tem imenom, ki so verjetno Slovenci: 1359 *per mortem uxoris Marci filij Beyneç* (c.14v.), pri katerem ne morem z gotovostjo razlagati očetovo ime *Beyneç*; 1360 *per mortem Marce de Glimec* (c.19v.), kjer je krajevni ali očetni determinativ težko čitljiv in zato negotov, povrh ga ne znam razlagati. Vendar 1368 *per mortem... et uxor Marci de Povir* (c.53r.), 1374 *per mortem filii Marci de Poviro*; toda isti Povirec *Marcus* se pojavlja že dolgo prej v virih z drugo imensko obliko: 132.? *Marseo de Poviro villico di Trieste* (PARENTIN), ki plačuje desetino, 1357 *a Marxe de Povir, a Marse de Poviro* (CAP QD, c.9r., 10v.) in umre 1366 *Marse de Poviro, pro Marxe de Povir* (CAP CERE I, c.44r., 46v.); ta primer odpre zanimiv problem o sovisnosti imenskih osnov *Mark-*, *Marc-* in *Marš-*, ki se ga bom lotil pozneje. Za njim srečamo le še 1400 *presbiterum Martinum Marci de Silvola* (CAP CERE III, c.3r.), pri katerem lahko domnevamo pripadnost slovenskemu jeziku. Drugje na slovenskem Zahodu je ime *Marcus* v tem času prisotno, prim. od 1373 dalje *March*, *Marcho*, *Marchus*, *Marckho*, *Marcko*, *Marco*, *Marcus*, *Marko* (KOS I, II, ...), obenem srečamo tudi imenske oblike iz ostalih dveh osnov, ki jih bom nanizal pozneje. Mimogrede naj opozorim, da je od l. 1308 prisotna v Trstu le pri italijanskih nosilcih tudi izvedena imenska oblika *Marco(l)inus*, *Marc(h)ulinus*, *Margulinus*.

Slovenski etimologi in imenoslovci so se izognili problemu v zvezi s tem imenom v slovenskem prostoru. Po njihovem zgledu bom zato najprej obravnaval priimkovne

oblike, ki zanesljivo izhajajo iz imenske osnove *Mark-*: tu res ne bomo srečali nikakega problema (razen morda z interferencami z germansko imensko osnovo *Merk-*, ki po razvejenih narečnih pojavih ali zaradi pisnih interferenc lahko sovпада z našo osnovo *Mark-*). Začnimo torej s priimkovnimi oblikami, ki ponavljajo svetniško ime bodisi z ljudsko izreko latinske končnice *-us* (*-uš*, *-už*, po moderni vokalni redukciji *-eš*, *-ež*), bodisi v slovenski obliki *Mark(o)*:

Markus (ZSSP Slovenj Gradec, LJ, MB), *Markuš* (ZSSP Štajerska, LJ), *Markuž* (ZSSP Kamnik, MB; KOŠTIÁL Koroška), *Markeš* (ZSSP GO, Radovljica, Jesenice; KOŠTIÁL Štajerska), *Markež* (ZSSP PT, MB, Radovljica, Gornji Grad, Konjice; KOŠTIÁL Gorenjska); težko se je izreči za moderno vokalno redukcijo v drugem zlogu ali kar za germansko imensko obliko v primerih *Marks* (ZSSP Litija, LJ, MB), *Markš* (ZSSP Idrija); vsekakor se mi zdi nemška hipoteza verjetnejša ob izvedenih priimkovnih oblikah *Marksel*, *MarksI* (ZSSP MB) in *Markselj* (ZSSP GO). Bržkone je povsem slovenska imenska oblika, ki se zrcali v priimku *Marrek* (ZSSP KR, CE, Litija, MB, Kočevje, Idrija; v TS za fašizma → *Mari*, prim. PIZZAGALLI 260; danes v zapisu *Marech* v Dolini), redke je priimek *Marko* (KOŠTIÁL 626, Koroška; TS, tu za fašizma → *Marco*, prim. PIZZAGALLI 260).

Sledijo priimkovne oblike, ki so z znanimi formanti izvedene iz hagianimske osnove *Mark-*. S formantom *-a*: *Marka* (ZSSP LJ, Tolmin; TS).

Z manjšalnim/patronimičnim formantom *-(e)j*: *Markec* (KOŠTIÁL 626, Koroška), *Markic* (ZSSP Idrija), *Marčec* (ZSSP PT, LJ, MB).

S patronimičnim formantom *-ič*: *Markič* (ZSSP Gorenjska, Litija, Logatec, Šmarje, LJ, NM, MB, GO, Idrija, Tolmin; v zapisu *Marchig* SPZM Nadiško območje, UD; v zapisu *Marchig*, *Marchic(h)* na Tržaškem za fašizma → *Marchi*, prim. PIZZAGALLI 119,145,167,259), *Marčič* (ZSSP Gorenjska, Štajerska, GO, Tolmin, LJ). Formant lahko pristopi k celi imenski obliki *Markež*: *Markežič* (ZSSP LJ, MB; v zapisu *Markezic* TS, tu in v Miljah za fašizma → *Marchesi*, prim. PIZZAGALLI 168,260; v zapisu *Marchesich* TS, Devin-Nabrežina, Dolina, Milje, *Marchesic* TS; v zapisu *Marchesig* na Tržaškem, *Marchesich* v Trziču ter *Trstu* in *Marchessich* v Miljah za fašizma → *Marchesi*, prim. PIZZAGALLI 121,167,168,259), *Markežič* (ZSSP LJ); *Marchesich* → *Marchi* (prim. P 145).

Z večalnimi formantom *-ač*: *Markač* (ZSSP Dravograd, MB).

S formantom *-oč*: *Markoč* (ZSSP MS, MB).

S formantom *-onja*: *Markonja* (ZSSP Litija), *Markoja* (ZSSP Dolnja Lendava, LJ).

S formantom *-ot(a)*: *Markota* (ZSSP Ilirska Bistrica), *Markut* (ZSSP Postojna), *Markuta* (ZSSP KR, LJ). Z večalnimi formantom *-uža*: *Markuža*, *Markuza*, *Markuže* (ZSSP Sežana), *Markuza*, *Markusa*, *Marcusa* (TS, Zgonik, Milje; *Markuza* v Zgoniku za fašizma → *Marcusi*, prim. PIZZAGALLI 174).

Iz imenske osnove, razširjena s pridevniškim formantom *-ov*, in pisanimi denominativnimi formanti: *Markov* (ZSSP LJ, Postojna, utegne biti tuja, predvsem makedonska imenska oblika); *Markovec* (ZSSP Litija, LJ, Radovljica), *Markovc* (ZSSP Radovljica); *Markovič* (ZSSP vsa Slovenija z gotovo interferenco s hrvatsko-srbskim priimkom *Marković*; v zapisu *Markovic* ZSSP GO; SPZN GO; TS; v zapisu *Marcovic(h)* TS, Devin-Nabrežina; na Tržaškem za fašizma *Marcovig*, *Marcovich*, *Markovic(h)* → *Marchi*, *De Marco*, *Marcovigi*, *Marchetti*, prim. PIZZAGALLI 145,260,261; v zapisu *Marcovig* SPZM Terzo di Aquileia); *Markovšek* (ZSSP Kamnik), *Markošek* (ZSSP Laško, CE,

Radovljica) *Markušek* (ZSSP Laško, Brežice, LJ, GO, Konjice); *Markovčič* (ZSSP Logatec, LJ, Kočevje, Postojna), *Markučič* (ZSSP Sežana).

Po slovenskem prostoru najdemo tudi številne imenske oblike, ki smo jih v raznih časih privzeli od romanskih sosedov in so se razvile z novo sestavo: *Markon* (ZSSP LJ, NM, MB, Postojna; TS; tu za fašizma → *Marcon*, prim. P 260, 261), *Marcon* (ZSSP NM), *Markončič* (ZSSP GO, Sežana; v zapisu *Marconcich* Milje na Tržaškem za fašizma → *Marconi*, prim. P 145); 1599 *Anderli Marcolin* na Stari gori, *Marcolino* v Jagnjedu, 1600 *Lorenzo Marcolino* v Špetru (MISSIO), *Markolin* (ZSSP LJ, Ilirska Bistrica), *Markulin* (ZSSP Litija); *Markoli* (ZSSP LJ, MB); *Markuci* (ZSSP MB); morda *Marcola* (ZSSP GO, Tolmin).

Priimkovna oblika *Markočič* (ZSSP GO: SPZM *Marcovic* GO, Števerjan, *Marcozig* Goriška; na Tržaškem za fašizma *Marc(h)ocich* → *Marcuzzi*, v Trziču *Markocic* → *Marchi*, prim. P 145, 167) je lahko nastala na različne načine, verjetno je kar varianta k *Markončič*, le na Goriskem obstaja varianta *Marcosig* (SPZM).

Tudi pri priimkih, ki izhajajo iz imenske oblike na *-(e)l(i)*, moramo iz previdnosti dopuščati pisana križanja s tujimi, predvsem nemškimi osnovami in oblikami: *Markl* (ZSSP Štajerska, LJ, Radovljica, Jesenica, MB, Tolmin), *Markel* (ZSSP Litija, Laško, Dravograd, MB, LJ), *Markelj* (ZSSP Litija, Gorenjska, Krško, PT, Laško, LJ, NM, Kočevje); *Markelc* (ZSSP Krško), *Markeljč* (ZSSP Krško, LJ); *Markulj* (ZSSP LJ, KR).

Za redkimi priimkovnimi oblikami *Markolčič* (ZSSP Logatec, LJ), *Markotan* (ZSSP Dolnja Lendava) in *Markevič* (ZSSP Idrija) lahko slutimo hiperkorigiran zapis ali tuj izvir.

* * *

Skok (ERHSJ II,376) je mnenja, da je priimek *Mrak* nastal po metatezi likvid iz hagianima *Marcus*, Bezljaj (SVI II,38 in ESSJ II,199) pa se opira na Miklosicha (PN 228, ONPN 200) in izvaja slovenske priimke iz slovanskega antroponima *Mrakū* in ustreznega apelativa. Vprašujem se, ali ni morda v tem primeru prišlo do interference in morda celo do ozmoze med že obstoječim slovanskim antroponomom in novim krščanskim imenom, ki se je jelo tako zgodaj razširjati med Slovani, da je bilo še soudeležno likvidne metateze, ali -rajši- da je na hrvaških in slovenskih tleh doživelo novo metatezo te vrste. Naj zato navedem vse priimkovne oblike te vrste: *Mrak* (ZSSP vsa Slovenija; TS; tu za fašizma → *Marchi*, prim. PIZZAGALLI 148,270; v zapisu *Mrack* → *Marchi*, prav tam 148; v zapisu *Mrach* SPZM Števerjan, GO, Fiume Veneto/PN; TS; tu → *Marchi*, prav tam 148, 270), *Mrače* (ZSSP Kočevje), *Mrakič* (ZSSP Štajerska, LJ, Radovljica, GO, Tolmin; v zapisu *Mrakic* SPZM GO; TS; tu → *Marchi*, prav tam 148; v zapisu *Mrakich* → *Marchi*, prav tam 148; v zapisu *Mrakitsch* → *Marchi*, *Miracchi*, prav tam 148, 270; v zapisu *Mrachig* TS), *Mrakovič* (ZSSP Ilirska Bistrica, Idrija), *Mračević* (ZSSP LJ), *Mračkovič* (ZSSP Laško).

V mikrotoponomastiki je ime *Mrak* koncentrirano na področju Mislinje (ATLAS 37/A2 in B2,64/A2) in Pohorja (38/B1 in B2), *Mrakič* na Pohorju (38/B2), sicer je *Mrak* prisoten še pri Čepovanu (121/A3), Žirovskem Vrhu (124/A2) in Savi (130/B1).

* * *

Ob začetku XIV. stoletja se v tržaških virih pojavlja ime *Marec*, ki postane s časom pravi tržaški endemični priimek: 1308-10 a *Mareç* (CAP R,c.61r.), 1316-20 a *Mareç* (CAP Q,c.9r.,49r.,53r.,61v.), 1318 a *Mareç brentaro* (tam, c.36v.), 1406 ser *Simonis de Marec* (CAP CERE III,c.39r.), *Berton*

Vsak se je torej varoval uši, kolikor se je le dalo.

Če pa so odkrili, da so v enem samem bloku našli več ušivcev, je moral na razkuževanje ves blok. To je bilo še težavnejše, ker ni tam prav nihče zatísnil očesa vso noč.

Seveda pa so bila takšna razkuževanja nujna, ker je bil ušni tifus smrtonosen.

Vsakih štirinajst dni so nam dali čisto perilo, in to vsem brez izjeme — seveda pa so tisti, ki so delali, dobili vse nekam boljše. Z brezposelnimi so v vseh pogledih ravnali nekam bolj površno.

Eden izmed najzanimivejših taboriških objektov pa je bil nedvomno krematorij.

Stal je izven taborišča in vsak mrlič je moral skozi glavna vrata — pa ne zaradi posebne časti, ki naj bi mu bila izkazana, pač pa le zato, da bi mu tam vzeli številko, s katero naj bi ga registrirali med mrtve.

»Blok — Schreiber« je svoj zapis poslal na osrednji urad, kjer so te v celoti izbrisali. Tako je zahteval red.

Sam krematorij je bil manjša stavba, približno osem metrov krat štiri, imel je visok dimnik, ob njem pa je stala plinska celica. Vse je bilo nekoliko manjše, ker sta stavbi le redko služili svojemu namenu.

V krematorij so sodili le tisti, ki so umrli med transportom ali v samem taborišču. Če pa so imeli namen umoriti večje število ljudi, so postavili transport in jih prepeljali v Auschwitz.

Med svojim bivanjem v taborišču nisem slišal o nikomer, da bi ga umorili in potem zažgali v krematoriju. Dogajalo se je sicer, da so koga do smrti pretepli ali pa da je določena oseba izginila neznano kam. Te pa ni mogel požreti nihče drug razen krematorija.

Torej si lahko zaključil svoje bedno življenje v krematoriju le v primeru, da si umrl od bolezni ali od napora. Vse je bilo torej odvisno od zdravja in seveda od poveljstva pa tudi od dela, ki so ti ga dodelili.

Nekateri menijo, da je bilo v Dachauu veliko mrtvih, drugi se s tem ne strinjajo — jaz pa sem prepričan, da se nikoli ne bo izvedelo, koliko ljudi je bilo sežganih v krematoriju.

Da pa vse le ni bilo tako enostavno, potrjuje moja naslednja izkušnja:

Na poti v kopalnico smo se ustavljali pred esesovcem, ki je sedel za mizo in vsakega mimoidočega vprašal, če je sposoben za delo. Tiste, ki so mu pritrjevali, je pošiljal na levo stran, ostali pa, ki so skomizgnili ali pa celo zanikali, so sodili na desno. Njihova usoda je bila že zapečatená. Naslednjega dne so s transportom odpotovali v Auschwitz in tam so jih pomorili v plinskih celicah, nato pa sežgali v krematoriju.

O tem nisem vedel, dokler me ni s podrobnostmi seznanil neki Blok — Schreiber, ki mu je bilo ime Franz in je bil po rodu Poljak. Zabičal mi je, naj na poti v kopalnico nikoli ne izjavim, da nisem sposoben za delo, pa čeprav komaj stojim pokonci. Mnogi tega niso vedeli in so si sami izkopali grob.

Večina ljudi, ki so bili preleni za delo, je šla v smrt s tistimi, ki bi jih lahko že najmanjša burja prevrnila.

Kapom je bilo pri delu skoraj vse dovoljeno. Bili so slabši od esesovcev. Če te je kapo prav pošteno premlatil, se nisi smel nikomur pritožiti, če pa te je ubil, je bil v taborišču pač jetnik manj.

Naloge kapa, šefa bloka in pisarja so opravljali v glavnem Poljaki in Nemci.

Tudi tolmačev je bilo vseh vrst — razumeli so celo pet ali šest jezikov, štiri ali pa samo dva. Med njimi je bil le eden, ki je razumel vse jezike, ki so se govorili v taborišču — ta je imel zlat našitek z imenom »Lager — Dolmetscher«.

Dvakrat dnevno so nas prešteli, in sicer zjutraj ob šestih in zvečer. Nato si bil prost in si lahko obiskal svoje znance v sosednjih blokih, vrtni pa si se moral ob uri, ki je bila določena za počitek.

Takšno je bilo življenje v dachauskem taborišču do septembra 1944.

(dalje prihodnjič)

zornosti, to še ne pomeni, da je postala ta organizacija pluralistična.

Bojimo se, da nastajajo te »spremembe« v soglasju s politiko ZKS-SDP in drugih trenutnih vladajočih krogov v Sloveniji. Kaj pa, če se bodo po aprilskih volitvah razmere v matici zares spremenile?

27. literarna nagrada »Vstajenje« za leto 1989

Komisija literarne nagrade »VSTAJENJE«, ki jo sestavljajo prof. Zorko Harej, prof. Martin Jevnikar, urednik Mladike Marij Maver, pesnica Ljubka Šorli in prof. Zora Tavčar, se je sestala dne 10. aprila 1990 v Trstu na sedežu Slovenske prosvete in pregledala 14 knjig, ki so jih v preteklem letu izdali zamejski in zdomski pesniki in pisatelji. Po temeljiti presoji se je soglasno odločila, da podeli literarno nagrado »VSTAJENJE« za leto 1989 Zorku Simčiču za knjigo **Trije muzikantje ali povratek Lepe Vide**, ki je izšla pri Založbi Duhovno življenje v Buenos Airesu 1989 — istočasno pa tudi za njegovo prejšnje literarno ustvarjanje.

Zorko Simčič je že za prvi roman **Prebujenje**, ki je izšel 1943 v Ljubljani, dobil Prešernovo nagrado mesta Ljubljane. V Trstu je za Vse svete 1946 napisal za slovenski radio, kjer je bil dve leti v službi, radijsko dramo **Žalostna pesem**, v kateri je prvi načel vprašanje narodne sprave, ki danes tako odmeva po Sloveniji.

V Argentini se je razvil v najbolj svetovljanskega zdomskega pisatelja, ki ga zanima predvsem psihološka analiza ljudi in dogodkov. Višek je dosegel v romanu **Človek na obeh straneh stene**, SKA 1957.

Izmed dramskih del je treba omeniti **Krst pri Savici** in **Zgodaj dopolnjena mladost**, o katerih je zapisal prof. Jože Pogačnik, da sta »slavospev ljubezni in želja so spravi med Slovenci«. Za mladino je napisal še igri: **Čarovnik začarane doline** in **Družina Zebedej** (1980).

Podelitev nagrade je bila 23. aprila 1990 na večeru Društva slovenskih izobražencev v Trstu.

Denar za nagrado je spet podelila Hranilnica in posojilnica na Opčinah, za kar se ji odbor iskreno zahvaljuje.

Iz delovanja Društva slovenskih izobražencev

Marca se je kulturna sezona DSI prevesila. Še dobra dva meseca in rednih ponedeljkovih večerov v Peterlinovi dvorani bo konec. Toda pogledjmo, kakšno je bilo delovanje društva od izida prejšnje številke Mladike. V ponedeljek, 5. marca, je bil gost večera prof. Ivan Mesiček iz Maribora, ki je predstavil svojo knjigo »Temelji humanizma«. Naslednji ponedeljek, 12. marca, je v Peterlinovi dvorani predaval pisatelj Taras Kermauner o politični emigraciji v Argentini. V ponedeljek, 19. marca, je dr. Spomenka Hribar predavala o narodni spravi. 26. marca pa je večer v DSI odpadel zaradi sočasnega srečanja s kandidatom DEMOSA dr. Jožetom Pučnikom v Kulturnem domu. Prvi ponedeljek v aprilu je pisatelj Boris Pahor predaval o »manjšinskih perspektivah v luči Evrope 92 in o spremembah v vzhodni Evropi«. Naslednji ponedeljek, 9. aprila, pa je škof Lovrenc Bellomi podal velikonočno duhovno misel kot uvod v Veliki teden. V marcu sta bili v Peterlinovi dvorani odprti tudi dve slikarski razstavi v sodelovanju s Skladom Mitja Čuk. Razstavljala sta starosta naših slikarjev Milko Bambič in Adalbert Žvab.

Ivan Mesiček.

Na otvoritvi razstave je o svojem delu spregovoril tudi slikar Milko Bambič.

PROF. S. BRATINA - FOTOGRAF

Prof. Slavko Bratina iz Gorice je predstavil svojih 40 let ljubiteljskega fotografiranja na razstavi v Zavodu Sv. Družine. Ob odprtju je spregovoril Franc Batič iz Nove Gorice, prof. Bratina pa je prikazal še izbor diapozitivov.

SLIKAR GROM V ŠPETRU

Ob Prešernovem prazniku, dnevu slovenske kulture, so bile prireditve tudi v Benečiji. V Špetru pa so 9. februarja odprli razstavo tržaškega slikarja Bogdana Groma, ki ustvarja v ZDA.

POVEZOVANJE AMERIŠKIH SLOVENCEV

V Clevelandu v ZDA so letos ustanovili dve novi organizaciji, ki naj povežeta ameriške Slovence. Dne 6. januarja je bil ustanovljen Slovenski ameriški svet (Slovenian American Council), ki še posebej podpira demokratični proces v Sloveniji. Za predsednika je bil izvoljen dr. Mate Roesmann, podpredsedniki pa so Rudi Kolarič, prof. Vinko Lipovec in Jože Melaher.

Dne 20. januarja pa je bila ustanovljena Zveza slovenskih Amerikancev (The Alliance of Slovenian Americans), ki želi v duhu pluralizma združevati organizacije in posameznike za ohranjanje slovenske dediščine in pomoč slovenski suverenosti ter demokraciji. Za predsednika izvršnega odbora je bil izvoljen gospodarstvenik John Hočevar, za predsednico sveta pa gđc. Florence Unetich.

15. BENEČANSKI KULTURNI DNEVI

Letošnji Benečanski kulturni dnevi v Špetru, ki so se začeli 16. marca, so imeli skupni naslov Slovenska pomlad: politični pluralizem in vstop v Evropo. Kot predavatelji so se zvrstili predstavniki vodilnih strank Ciril Zlobec, Jožef Školč, Jože Pučnik in Peter Bekeš.

KERMAUNER V ARGENTINI

Pisatelj in publicist Taras Kermauner je bil z ženo Alenko Goljevšček dva meseca na obisku med Slovenci v Argentini. O svojih izredno močnih vtisih je že predaval v Trstu in Ljubljani. Na podlagi gradiva, ki ga je dobil na številnih srečanjih in razgovorih, zlasti o pogledih na slovenska vojna in revolucijska leta, je pripravil že vrsto esejev.

Medtem je izšla njegova študija Poezija slovenskega zahoda, I. del.

KRALJ AMERIŠKE POLKE

74-letni Frank Jankovič, ki je bil že leta 1950 proglašen za kralja ameriške polke, je v rodnem Clevelandu prejel nagrado »Ameriško-slovenskega sklada za polko« za življenjsko delo. Od leta 1937 je izdal 40 velikih in več sto malih plošč, napisal pa je okoli 200 skladb.

SLOVENCI NA MADŽARSKEM

Z marčnimi kulturnimi prireditvami Slovencev na Madžarskem se je v Cankarjevem domu v Ljubljani sklenil že tretji krog gostovanj slovenskih manjšin v Ljubljani.

DR. ALOJZIJ AMBROŽIČ TORONTSKI NADŠKOF

Slovenec dr. Alojzij Ambrožič je 17. marca nasledil kardinala Carterja kot nadškof v Torontu. Postal je tako 11. nadškof kanadskega vele mesta. Visoki cerkveni predstavnik se je rodil 27. januarja 1930 v Dobrovi pri Ljubljani. Z družino se je maja 1945 umaknil na Koroško, kjer je v taborišču v Špitalu obiskoval slovensko gimnazijo, nato pa v Kanado. Leta 1955 je bil v Torontu posvečen v duhovnika. Bil je profesor teologije in ravnatelj semenišča, leta 1976 je postal torontski pomožni škof, leta 1986 pa ga je papež imenoval za nadškofapomočnika s pravico nasledstva. Dr. Ambrožič se dejavno vključuje tudi v slovensko versko in narodno življenje. Večkrat je predaval v Trstu in Gorici.

Umrla Karmela Kosovel

Na Tirolskem, kjer je z možem, slikarjem Graberjem, preživela ves povojni čas, so 13. marca pokopali še zadnjo sestro pesnika Srečka Kosovela Karmelo. Rodila se je 26. septembra 1898 v Sežani. Bila je pianistka. Diplomirala je leta 1928 v Münchnu, po poroki leta 1933 pa je živela na Dunaju in na Tirolskem. Rada se je vračala v Tomaj, lani pa se je udeležila tudi kulturnega večera Društva slovenskih izobražencev v Trstu.

CELOVŠKA MOHORJEVA V LJUBLJANI

Mohorjeva iz Celovca je 31. januarja prvič predstavila svoj knjižni dar v matični Sloveniji, in sicer v Slonu v Ljubljani. Uvodni govor je imel vodja založbe inž. Franc Kattinig. Avtor ene izmed knjig zadnjega knjižnega daru, Lev Detela z Dunaja, pa se ni udeležil prireditve, ker so mu na veleposlaništvu povedali, da ne morejo jamčiti za njegov nemoten obisk v Sloveniji.

Mohorjevi je tudi uspelo, da je v Sloveniji prodala veliko knjig iz svoje založbe.

PESEM MLADIH

Revija otroških in mladinskih zborov Pesem mladih, ki jo vsako leto prireja Zveza cerkvenih pevskih zborov, je bila 25. marca v Kulturnem domu v Trstu.

FRESKE V RICMANJIH

V cerkvi sv. Jožefa v Ricmanjih na Tržaškem, kjer je župnik dr. Angel Kosmač, so opravili velika obnovitvena dela. Tisk je s poudarkom poročal, kako so med drugim na veliki freski odkrili letnico 1770 in avtorja, ki se je podpisal kot Paskval de Periello.

AMERIŠKA DOMOVINA

Nekdanji najstarejši slovenski dnevnik Ameriška domovina iz Clevelanda izhaja zadnje čase le še enkrat tedensko, in sicer v skupni angleško in slovensko pisani izdaji.

Letos je bila to že jubilejna dvajseta revija, na kateri je tokrat nastopilo 10 zborov. V dveh desetletjih pa je na revijah nastopilo kar 245 zborov z več kot 5.000 pevci.

130-LETNICA SKLADATELJA WOLFA

Ob 130-letnici rojstva skladatelja Huga Wolfa so v rodnem Slovenj Gradcu odkrili njegov doprni kip. Mojstru samospelava v avstrijskonemškem kulturnem krogu, ki pa je bil slovenskega rodu, so tudi na Slovenskem posvetili več koncertov, prireditev in znanstveni posvet.

25 LET RADIJSKE MAŠE

Tržaški škof msgr. L. Bellomi je 11. marca vodil slovesno somaševanje v cerkvi v Rojanu v Trstu ob 25-letnici rednih prenosov maše v slovenščini iz te cerkve po Radiu Trst A. Ves ta čas skrbi za bogoslužje domači dušni pastir g. Stanko Zorko, poje pa rojanski cerkveni zbor.

»PRAVIČNOST IN MIR« ZA MANJŠINO

Komisija Pravičnost in mir, ki jo pri Slovenski pokrajinski škofovski konferenci vodi prof. Anton Stres, je posegla za pravičen zaščitni zakon za Slovence v Italiji pri oblasteh italijanske republike in pri italijanski škofovski konferenci.

Skupno pesem na 20. reviji Pesem mladih so mladi pevci zapeli pod vodstvom F. Pohajača in ob spremljavi ansambla Zvezde.

Zbor izvoljenih v Špetru

V občinski dvorani v Špetru v Benečiji je bil 24. marca prvi zbor slovenskih izvoljenih političnih predstavnikov. Zbrali so se senator, deželni svetovalci, predsedniki gorskih skupnosti, številni župani, pokrajinski, občinski in rajonski svetovalci, ki pripadajo Slovenski skupnosti, komunistični partiji, socialistični stranki, Krščanski demokraciji videmske pokrajine, zelenim ali raznim

KNJIGA O ŠPETRU

Prof. Pavel Petričič in župnik Božo Zuanella sta sestavila knjigo o Špetru v Benečiji (Atlante toponomastico e ricerca storica). Izdala jo je zadruga Lipa, založila pa špetska občina.

FONTANA

14. številka koprške revije Fontana, ki jo ureja Danilo Japelj, prinaša izbor iz ustvarjanja 30 sodobnih slovenskih pesnikov in pisateljev iz Trsta. Uredila sta jo profesorja Marija Cenda in Boris Pangerc.

JUŽNI TIROLCI ZA SLOVENCE

Na pobudo Južnotirolske ljudske stranke je deželni svet Tridentinske Južne Tirolske odobril 19. aprila poziv vladi in parlamentu v korist pravičnega zaščitnega zakona za Slovence v Italiji. Proti so glasovali le misovci. Pobuda je sad sodelovanja med manjšinami saj je imel načelnik svetovalske skupine SVP Hubert Frasnelli stike v tej zvezi s Slovensko skupnostjo in s Sindikatom slovenske šole.

občinskim listam. Prisotni so v glavnem soglašali z dokumentom, ki vsebuje kritike in dopolnilne predloge v zvezi z vladnim osnutkom za zaščito Slovencev (»zakon Maccanico«), vendar naj bi ga odobrili po upravnih volitvah v maju. Večkrat je bila poudarjena misel, da je treba gojiti tako obliko dialoga med izvoljenimi političnimi predstavniki iz vseh treh pokrajin.

GLEDALIŠČE V TORONTU

V Torontu je Vilko Čekuta zrežiral Nušičevo komedijo Kaj bodo rekli ljudje. Marca so amaterski gledališčniki gostovali v New Yorku, Hamiltonu in Montrealu.

25. marca pa je slovenska igralska družina iz Toronta v režiji A. Kačnika uprizorila Levstikovega Martina Krpana v priredbi Jožeta Vombergarja.

PRAVOPIS

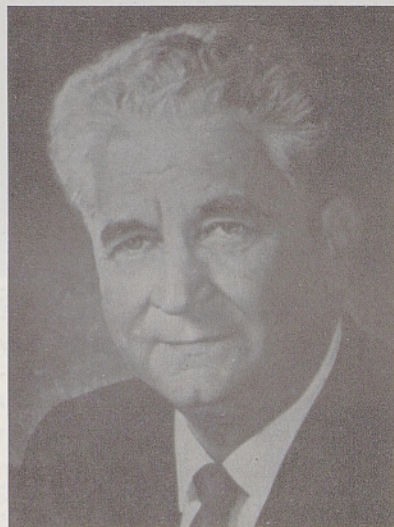
Po 28 letih je Slovenska akademija znanosti in umetnosti izdala nov Slovenski pravopis. Zaenkrat je izšel le prvi del, Pravila, medtem ko bo treba na slovarski del še počakati.

21. PRIMORSKA POJE

Pevska revija Primorska poje je letos dosegla 21. izvedbo s sodelovanjem kakih 120 zborov z obeh strani meje. Neprijetno pa je bilo, da zbori iz matične Slovenije skorajda niso nastopali v zamejstvu, tako da je bila tradicionalna pevska izmenjava okrnjena.

Umrli bivši ameriškoslovski senator Lausche

V Clevelandu je 21. aprila umrl eden najbolj znanih in uglednih ameriških Slovencev, politik Frank Lausche. Rodil se je v Clevelandu leta 1895 in se do nedavnega udeleževal slovenskih prosvetnih in kulturnih prireditev. Kot

predstavnik demokratske stranke je bil leta 1941 izvoljen za župana v Clevelandu, od leta 1945 do 1956 je bil petkrat guverner države Ohio, od 1956 do 1968 pa jo je zastopal v Washingtonu kot senator. Pogrebni obred je bil v slovenski cerkvi Sv. Vida, kjer je somaševanje vodil pomožni škof Edvard Pevec. Maša je bila v angleščini, petje v slovensščini, cerkev pa je bila nabito polna slovenskih rojakov in predstavnikov ameriškega javnega življenja.

ODMEVI VOLITEV V SLOVENIJI

Prve povojne demokratične volitve v Sloveniji so vzbudile veliko zanimanje tudi med Slovenci v Italiji. Slovenska skupnost, a tudi druge organizacije in ustanove, so pripravile več obiskov in javnih srečanj. Slovenski raziskovalni inštitut SLORI pa je priredil niz javnih srečanj v Trstu in Gorici s predsedniškimi kandidati Milanom Kučanom, Jožetom Pučnikom in Markom Demšarjem.

Številni vidni predstavniki Slovenske skupnosti pa so se udeležili tudi zasedanj in volilnih zborovanj Demosa in vključenih skupin po Sloveniji.

ČRNE BUKVE

V Sloveniji sta izšla dva ponatisa Črnih bukev iz leta 1944. Gre za faksimilirano izdajo in pa za faksimilirano, a zmanjšano in vezano izdajo.

Ponatisnjena je bila tudi brošura o umorjenih duhovnikih Kri mučencev.

V kratkem bo v Sloveniji ponatisnjena knjiga dr. Cirila Žebota Neminljiva Slovenija.

V zdomstvu pa se je na kaseti z naslovom Slovenske zemlje čuvarji pojavila nova izdaja 15 domobraskih pesmi in skladb za godbo iz leta 1944. Dirigenta sta bila Drago Pfeifer in Florijan Leskovar.

SLOVENISTIČNI DNEVI

Slovenska kulturna povezanost na Goriškem na obeh straneh meje se vse bolj utrjuje. Ob bližnji 100-letnici rojstva Franceta Bevka so bili v Novi Gorici Prvi primorski slovenistični dnevi.

ALPE-JADRAN IN MANJŠINE

V Celovcu so predstavili nemško izdajo študije Manjšine v prostoru Alpe-Jadran, ki jo je pripravila posebna skupina Delovne skupnosti Alpe-Jadran. Prikazanih je 27 narodnostnih skupnosti. Knjiga bo izšla še v drugih jezikih povezanih republik in dežel. Kljub vsem opozorilom (Slovenska skupnost jih je na primer uradno naslovila na vladi Furlanije-Juljske krajine in Slovenije) je prikaz o Slovencih v Italiji nesprejemljiv zaradi zanikanja pripadnosti Slovencev v videmski pokrajini slovenski manjšini.

V SPOMIN PROF. T. HOČEVARJU

Številka 1-2 lanskega letnika revije Slove Studies, ki je pred kratkim izšla v Severni Ameriki (tudi s posebno, vezano izdajo), je v celoti posvečena spomenu prof. Toussainta Hočevarja (1927-1987), ki je bil med vodilnimi predstavniki Družbe za slovenistične študije. Uredili so jo profesorji Aleš Lokar (Videm), Warren Mazek (New York) in Tom Priestly (Edmonton), prinaša pa številne razprave o zgodovini, gospodarstvu, jezikoslovju in sodobni krizi v Sloveniji, kot tudi Hočevarjevo sliko, biografijo in bibliografijo.

ZSKP

Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici je imela 2. aprila redni občni zbor. Pozitivno je ocenila zlasti bogate pobude ob 30-letnici ustanovitve. Za predsednika je bil potrjen dr. Damjan Paulin.

Odprta meja v dolini Glinščice

Sv. maša v jami na Socerbu sta darovala škofa Bellomi in Pirih.

Ob že tradicionalni prireditvi Odprta meja sta 31. marca somaševala v sveti jami pri Socerbu tržaški in koprski škof L. Bellomi in M. Pirih. To je bi-

lo prvo bogoslužno opravilo v jami po napadu na takratnega župnika Antona Smerkolja in opustošenju cerkvene opreme v prvih povojnih letih.

HRIBOVŠKOVE PESMI

Študija Franceta Pibernika Temni zaliv Franceta Balantiča je pred kratkim izšla v novem natisu. Zdaj pa je napovedana prva izdaja v Sloveniji Pesmi Ivana Hribovška s Pibernikovo spremno besedo in kronologijo življenja in dela tega dolgo zamolčevanega pesnika, ki je bil po vojni vrnjen s Koroške in umorjen.

UKINJENI TELEX

Konec marca je prenehal izhajati tednik Telex. Leta 1988 je še imel naklado 22.000 izvodov, letos pa je padel že na 6.700 izvodov.

V težavah je tudi Pavliha. List je postal 14-dnevnik z naklado 4.500 izvodov (leta 1987: 7.000).

STRLETOVI IZBRANI SPISI

V Ljubljani je izšla druga knjiga Izbranih spisov uglednega in plodnega upokojenega profesorja dogmatične teologije dr. Antona Strleta. Prvi zvezek (1988) je nosil naslov Vem, komu sem veroval (vera in razodetje), drugi pa nosi naslov Živo upanje (velikonočna skrivnost) in prinaša tudi avtorjevo bibliografijo. Izbrane spise ureja dr. Anton Štrukelj. Avtor je januarja praznoval 75-letnico.

MANJŠINSKI SEMINAR

7. aprila se je začel v Palace Hotelu v Gorici zelo uspešen seminar Mladine evropskih narodnostnih skupnosti (MENS), ki ga je tokrat priredila Mladinska sekcija Slovenske skupnosti s pomočjo Krožka za družbena vprašanja Virgil Šček. Nad 50 udeležencev, pripadnikov 17 manjšin iz 12 držav je imelo do 13. aprila možnost, da spozna problematiko Slovencev v Italiji, razpravlja o letošnji osrednji temi (samostojno politično organiziranje manjšin), obišče Tržaško in Goriško ter Slovenijo. Med udeleženci so bili prvič tudi pripadniki nekaterih manjšin iz vzhodne Evrope.

100-LETNICA J. LOVRENČIČA

Andrej Vovko in Tadej Labernik sta se v ljubljanskem Delu spomnila zamolčanega književnika dr. Jožeta Lovrenčiča ob 100-letnici rojstva (2. marec 1890 - 11. dec. 1952).

PREDAVANJA V TINJAH

V Katoliškem domu prosvete v Tinjah se nadaljuje uspešni niz predavanj o manjšinski politiki v Avstriji. 21. februarja sta skupno predavala ljubljanski nadškof dr. Alojzij Šuštar in avstrijski minister za znanost dr. Erhard Busek.

Veliko ljudi je prisostvovalo maši v jami na Socerbu.

Člani kluba Istra so bili gostje DSI zadnji ponedeljek februarja.

Mladina iz Doline na sestanku za letošnje »Majenco 1990«.

SKAVTI V SLOVENIJI

V Ljubljani je bila 31. marca slovesna obnovitev skavtizma v matični Sloveniji. Gibanje, ki je med Slovenci dobilo organizirano obliko leta 1922 in je moralo zamreti leta 1941, v drugačnih oblikah pa živi na Tržaškem, Goriškem, Koroškem in v Kanadi, je zdaj dobilo svoj novi izraz v Zvezi slovenskih katoliških skavtov in skavtinj, ki jo vodi mladi Peter Lovšin. V dvorani Teološke fakul-

tete je bil ustanovni občni zbor, v ljubljanski stolnici je bilo nato somaševanje, ki ga je vodil koprski škof msgr. Pirih, v dvorani pa je nato sledila še akademija s kulturnimi točkami in številnimi pozdravi. Prisotni so bili zastopniki zamejskega skavtizma, italijanske organizacije AGESCI, predvojnih skavtov. Ves teden pred tem pa je bila v Narodni in univerzitetni knjižnici razstava skavtskih tiskov.

KOROŠKA POJE

Krščanska kulturna zveza je 4. in 11. marca priredila koncerta Koroška poje v Celovcu in Beljaku. Posebno pozornost je vzbudila kantata Pesem o Miklovi Zali, ki jo je na besedilo Tomaža Holmarja napisal Anton Nagele.

TRGOVSKA AKADEMIJA V CELOVCU

V Avstriji so dokončno potrdili, da bodo s šolskim letom 1990-91 odprli v prostorih slovenske gimnazije v Celovcu tudi dvojezično trgovsko akademijo.

ZALIV

Aprila je v Trstu izšel Zaliv za leto 1989. Urednik pisatelj Boris Pahor objavlja v njem 80 strani svojega lanskega dnevnika in kopico drugega zanimivega gradiva.

UMRL DR. ERIK KOVAČIČ

V Washingtonu so 17. marca pokopali uglednega kulturnega delavca Erika Kovačiča. Pred upokovitvijo je bil na visokem mestu v Kongresni knjižnici v ameriški prestolnici, kjer je delal od leta 1955. Rodil se je leta 1921 v Ljubljani, bil zaprt v Gonarsu, po vojni se je umaknil na Koroško in v ZDA, kjer je dovršil študij. Že v taborišču je izdal pesniško zbirko Romar na beli cesti. Leta 1956 je ustanovil založbo Studia Slovenica z željo, da bi z angleškimi izdajami seznanjala širško javnost s slovensko stvarnostjo.

CELOVŠKI ZVON

Revija Celovški zvon izhaja zdaj v dveh izdajah. Istočasno jo namreč natisnejo tako v Celovcu kot v Celju.

PLEČNIKOVE NAGRADE

V Ljubljani so 16. aprila podelili Plečnikove nagrade za leto 1990. Velike nagrade tokrat niso podelili, medalje pa sta prejela arhitekta Matjaž Garzarolli in Aleš Vodopivec.

SENATOR SPETIČ O PRIIMKIH

Komunistična senatorja Battello iz Gorice in Spetič iz Trsta sta 18. aprila v senatu prodrila z zakonskim predlogom, ki naj po dokončni odobritvi še v poslanski zbornici olajša postopek za vračanje izvirne slovenske oblike poitalijančenim priimkom in imenom. Več razpravljalcev je priznalo krivice, ki smo jih Slovenci pretpeli v Italiji pod fašizmom, a jih trpimo tudi zdaj zaradi pomanjkljive zaščite.

Antologija To drevo na tujem raste

Pri založbi Aleph Zveze socialistične mladine Slovenije je izšla letos januarja zbirka **To drevo na tujem raste**. Antologija slovenskega zdomskega pesništva zadnjih štiridesetih let, izbral, uredil in spremno besedo je napisal Ciril Brgles. Na 170 straneh je 42 zdomskih pesnikov s 168 pesmimi oziroma naslovi.

Antologija je zrelo klasje, ki so ga pridelali zdovski pesniki v zadnjih 40 letih, kjer koli po svetu so se stalno naselili in ukoreninili. Največ jih je iz Argentine (13), kjer so se v povojnih letih množično in strnjeno naselili kot politični begunci, iz Avstralije jih je 9 in prihajajo tja šele v zadnjih letih, raztreseni so in nepovezani, zato bolj samonikli. Malo jih je iz Združenih držav (5), čeprav so se tja selili slovenski ljudje že v prejšnjem stoletju, bili pa so predvsem delavci in mali kmetje, ki so si želeli hitro prislužiti toliko, da bi se vrnil in si v domovini uredili življenje. Zastopane so še Kanada, Belgija, Dunaj in Rim, po eden pa pojeta v Indiji in na Japonskem.

Urednik takole označuje osnovno potezo zdomskega pesnika: »Temeljno doživetje zdomskega pesnika je razpetost med domovino in tujino. Občuti jo kot ranjenost, kot nepremagljivo usodo. Rodni kraj, domovina, je v jedru vseh njegovih najbolj intimnih vzgibov. Kjerkoli je, povsod hodi za njim senca rodnega krova. Daleč zdoma mu je svetišče najlepšega, tempelj spominov, do kraja idealizirano otroštvo«.

To je samo ena stran pesmi, velja pa predvsem za argentinske izseljence, ki so morali nepričakovano in naglo zapustiti domovino in svojce, od katerih se mnogi niti poslovili niso. Ta nepripravljeni prelom je bil travmatičen, krvaveča rana na duši, ki so jo blažili z upanjem na vrnitev. Ko pa je upanje usahnilo, so se rane počasi zacelile, treba si je bilo urediti življenje v novi domovini, se vraščati vanjo in skrbeti za otroke, da bi ne utonili v tujem jezikovnem morju. In tedaj so tudi v pesmih začeli razkrivati nove svetove, nove ljudi in razmere, izpovedovati svoja nova občutja, vero in upanje. Če je bila domovina majhna, skromna in preprosta, idilično lepa in zelena in cvetoča, se je sedaj pesnik znašel v milijonskih mestih, pred njim pa se je razprostirala neizmerna pampa. Tako je bil prestavljen iz majhne stoletne skritosti domačega sveta v opoldansko odprtost in svetovljanstvo sveta. Ta prestavitev je osnovno doživetje, počasi je postala vir pristnega literarnega in umetniškega navdiha. Zdomska pesem je zrasla iz stvarnih življenjskih doživetij, zato je globoka, realistično poetična, brez povojnega iskanja v domovini raznih »izmov«, poigravanja z besedami in oblikami, pa tudi z vsebino. Če je starejša generacija nadaljevala tradicijo Doma in sveta, povezovala verze v določene kitice, uporabljala tudi sonetno obliko, jasne podobe, oblikovala čustvo in misel harmonično, pa

se je srednja in mlajša generacija usmerila v svoboden verz, v večplastnost doživljanja, ritem pa določa notranji poudarek. Nekatere pesmi se spreminjajo tudi v pretresljive molitve.

V Avstralijo so prihajali pesniki posamezno in po končani vojni, nekateri v zadnjem desetletju. Odšli so prostovoljno, načrtno, zato pri njih ni toliko domotožja, vidna izjema je le Bert Pribac, ki je odšel iz slovenske Istre 1960 in izdal dve leti pozneje prvo tiskano slovensko knjigo v Avstraliji, zbirko **Bronasti tolkač**. Pribac se v pesmih ne prestando vrača domov — tudi se je že vrnil — vrta v svet, v svoje bivanjske stiske, v Boga. Še več domotožja izraža Jože Žohar, ne manjka ga niti Petru Košaku, ki pa ga premaguje z bridkim humorjem, s satiro in posmehom sebi in svetu.

V Avstraliji je kar pet slovenskih pesnic, vse se borijo z bivanjsko stisko, hrepenijo po ljubezni, opevajo naravno lepoto in bogata čustva. Med njimi je Marčela Bole, rojena 1914 v Šepuljah pri Sežani, skoraj ljudska pesnica, saj preprosto in doživeto opeva spomine na Kras, v Avstraliji pa pomembnejša dogajanja.

Vsi avstralski pesniki živijo sami zase, nimajo kulturnega središča, čeprav avstralska vlada zelo skrbi za jezikovne manjšine, nimajo založbe in revij, zato težko objavljajo. Dobre stike pa imajo z domovino, kjer jim tiskajo pesmi in jih tudi obiskujejo.

Izmed ostalih bi bilo treba omeniti vsaj še tri: Prvi je Jože Cúkale, misijonar v Bengaliji, ki zajema v pesmi pokrajino ob Gangesu in Himalaji, siromašne in dobre ljudi, indijsko miselnost in svoje notranje življenje pri delu za druge. Drugi je misijonar in univerzitetni profesor v Tokiu Vladimir Kos, ki je izdal 1960 prvo slovensko tiskano knjigo na Japonskem, in sicer pesniško zbirko **Dober dan, Tokio**, na papirju različnih barv. Kos se je spremenil v Japonca s ceremonialom in miselnostjo, veliko pesmi je napisal v japonskih oblikah. Tretji je Vladimir Truhlar, ki je bil profesor duhovne teologije na Gregorijani v Rimu, najbolj znan slovenski teolog v svetu in najgloblji slovenski religiozni pesnik.

Antologija povojnega zdomskega pesništva **To drevo na tujem raste** dokazuje, da se zdovski pesniki po umetniški vrednosti ne ločijo od domovinskih, po odkrivanju tujih svetov pa so slovensko pesniško obzorje znatno obogatili. Prav pa je, da se domovina seznanj z njihovim delom.

Urednik se zaveda, da je knjiga pomanjkljiva, ker zdomska literatura ni dostopna v domovini. Zato manjkajo v oddelku Podatki o avtorjih nekatere zbirke, štirje pa so mrtvi, čeprav v knjigi še žive. Avtor se je naslonil na argentinsko **Antologijo slovenskega pesništva**, Buenos Aires 1980. Obe sta približno enako obsežni, argentinska ima le manj avstralskih pesnikov. Obe pa sta enako zaslužni.

KNJIGE

Nova slovenska revija v Kanadi

Druga lanska, to je jesenska številka novega lista študijskega krožka za slovensko kulturo, in sicer **Novih razgovorov in razgledov**, ki je začel izhajati v Kanadi in ga ureja Rudolf Čuješ, prinaša veliko prispevkov z aktualno vsebino, ki zadeva položaj v matični domovini in v zdomstvu. Cilji revije pa glede na vsebino niso ukovirjeni v splošni družbenopolitični pogled, ki ga prinaša periodični tisk, ampak vključujejo predvsem znanost — filozofijo v okviru družboslovja, vprašanja iz ekonomije, zgodovine in splošen pregled dogodkov v slovenski kulturi doma in v svetu.

Uvodni zapis z naslovom **Spomin** je posvečen odprtim ranam iz slovenske državljanske vojne in se v celoti opredeljuje za nujnost, da se zgodovina ponovno napiše tudi na podlagi pričevanja poraženih.

V rubriki **Razgovori** je objavljen prispevek z naslovom **Filozofija konkretno živega**. V objavi zelo moti pomanjkanje strešic in tudi nekaj jezikovnih grobosti, sploh pa krajši prispevek tudi zaradi svoje preglednosti in grafičnih ponazoritev podaja le osnovo obširnegega poglavja.

Urednik revije Rudolf Čuješ objavlja prispevek z naslovom **Integralizem — Oris družbene filozofije**, v katerem na podlagi zgodovine filozofije, to je ugotovitev pomembnih svetovnih filozofov, avtor ugotavlja človekov odnos in njegov položaj v družbi. Avtor primerja različne poglede velikih mislecev iz zgodovine in se naposled usmerja v problematiko, ki izhaja iz družboslovja kot takega, in sicer na družbeno kulturni položaj v preteklosti. Iz tega se avtor pogloblja v sodobno gospodarsko stvarnost v matični domovini, ki se usmerja v svobodno tržno gospodarstvo. Prvo poglavje svojega prispevka, ki se bo nadaljeval v naslednji številki, avtor zaključuje s tehtnim pomislekom o bodočnosti nove ureditve na domačih tleh:

»Prav v sedanjem času krušenja centralističnega načrtnega gospodarstva vidi večina rešitev v svobodnem tržnem gospodarstvu. To je vse prav,

dokler razumemo pod svobodnim tržnim gospodarstvom gospodarski režim, ki priznava etiko in hoče služiti človeku in ki ne poniža človeka na stopnjo sredstva proizvodnje. Pričakovane rešitve od *lassez faire* tipa svobodnega trga pa bo prineslo večini nova razočaranja«.

Prispevku sledi navedba obširne bibliografije. Sledi poglavje o humanistični ekonomiji, o kateri nepodpisani avtor ugotavlja, da je kot veda na univerzah Severne Amerike še vedno »glas vpijočega v puščavi«. S humanistično ekonomijo so se ukvarjali nekateri naši rojaki v zdomstvu, sploh pa velja poudariti dejstvo, da je t.i. »Humanomics« nujnost v družbi, v kateri si kapital z delom obdrži vse gospodarske odločitve.

Sledi odlomek iz dodatnega poglavja, ki ga je dr. F. Bučar napisal za angleški prevod **Resničnost in utvara**.

Prispevek v rubriki **Za zgodovino** z naslovom **Kdo nam piše zgodovino** je delo Mirka Plevnika, ki v tvorcih nove jugoslovanske družbe zaznava pečat prostozidarstva iz samih korenin nekdanje zgradbe »troedinega naroda«.

Obravnava tudi zgodovino prostozidarstva na jugoslovanskih tleh in tudi nekaj bibliografije. Krajši sestavek daje vtis brezhibnega jedrnatega poročila o usodnih političnih trenutkih, ki so jih preživeli jugoslovanski narodi.

Ob avtorjevi ironiji: »Kdo so bili Turki, ki so okoli sto let napadali naše kraje, vse do bitke pri Sisku leta 1593, nam pove ime Hasan paša Predojević, poveljnik turške vojske v tej bitki«, se lahko nasmehujemo, saj je nam vsem znano iz zgodovine in pričevanj, da so turški vojskovodje bili nekdanji krvni davek, harač, ki ga je krščanska raja morala plačevati Turkom. Torej ima v tem pogledu slovanski priimek relativen pomen, saj je moral poznejši paša Predojević skozi pranje možgan, ki bi še tako trmoglavost prisililo k pokori. Zgodba paše Sokolovića, junaka Andrićeve epopeje **Most na Drini**, nam to potrjuje. Prisotnosti srbohrvaških elementov v turški vojski pa naj nas ne presenečajo. Po zgodovinskih podatkih naj bi celo na dvoru v Carigradu bil uradni jezik srbohrvaščina.

V potopisu Ljubomira Nenadovića, ki je spremljal črnogorskega vladiko Petra Petrovića Njegoša na potovanje v

Italijo, lahko zasledimo pričevanje o srečanju avtorja **Gorskega venca** s turškim dostojanstvenikom. Temu je pesnik na vprašanje, čemu se boji Turkov, odgovoril, da se boji le svojih bratov, to je celo velikega vezirja. O njih pa je turški plemič vzvišeno zatrdil, da so Turki.

In mi, v zamejstvu, lahko še najbolje vemo, kakšen je pomen priimkov pri določenih trditvah.

Lahko pa tudi Mirku Plevniku pritrldimo, seveda če bi obtožil tisto množico ljudi, ki jih že Trubar omenja kot »martolozce«, to so krščanske obmejne enote, ki so jih Turki plačevali za udeležbo na svojih plenjenjih.

To bi lahko bila tehtna trditev o »škodi, ki so nam jo prizadejali naši poznejši bratje«.

Sledi pregled **Iz knjižne police**, v katerem so krajša poročila o filozofskih, družboslovnih in psihodružbenih delih.

Ob koncu je še vabilo urednika bralcem, ki jih vsebina revije zanima, naj postanejo njeni prejemniki.

Upajmo, da bo novi list našel številne bralce in tudi sodelavce.

Ester Sferco

Tržaška številka Fontane

Fontana, revija za književnost in kulturo, ki izhaja v Kopru, je posvetila 14. številko IV. letnika, ki je izšla februarja 1990, tržaški književnosti. Urednika prof. Marija Cenda in Boris Pangerc sta zapisala, naj bo ta tržaška številka »v spomin na kulturni, ustvarjalni in človeški lik Josipa Tavčarja (1920-1989)«. Urednika sta v spremni besedi ugotovila, da je bila zadnja celovitejša predstavitev tržaške književnosti v **Rusem mostu**, ki je izšel v Sivem kondorju v Ljubljani 1967. Tu je bilo zastopanih 12 ustvarjalcev. Jolka Miličeva pa je v **Mostu** 1983 prikazala v Mali antologiji zamejske poezije na Tržaškem 11 pesnikov v slovenščini in italijanskem prevodu.

Urednika Cendova in Pangerc nista hotela sestaviti antologije in tudi bibliografija je samo orientativna, k sodelovanju sta povabila vse pesnike, prozaike in dramatičarje, ki so doslej doživeli knjižno objavo. Odzvalo se jih je tride-

set, prispevki, ki sta jih urednika zbrala, so deloma še neobjavljeni, večina pa je vzeta iz knjig in publikacij. Izpadli so pravzaprav samo trije: Ivanka Hergold, ki je že dovolj dolgo v Trstu in je tu izdala 6 dobrih knjig proze; Filip Fischer, ki je nastopil v Pesniškem listu št. 1, in Tončka Curk, ki je sicer ljudska pripovednica, a ima knjigo in vrsto del v revijah. Tako je izbor skoraj popoln.

V zvezku prevladujejo pesniki, ki jih je 18, segajo pa od Beličiča do najmlajše Švarove. V pesmih je veliko Krasa, ljubezni, liričnega razmišljanja, izpovedi, povezanosti z naravo, pri Beličiču še domotožja po Beli krajini, pri Benedetiču spominov na dogodke v vzhodni Evropi. Tudi oblikovno so pesmi mnogovrstne, ene so zapete v poetičnem realizmu, druge v na pol hermetičnem modernizmu, brez ritma, rime, ločil. Ta bogata ustvarjalna paleta kaže, da je tržaško pesništvo vitalno, v glavnem optimistično, prepredeno z ljubeznijo do naroda, sodobno, podoba časa, kraja in razmer, v katerih deluje. Dva pišeta v narečju: Mijotova in Kralj.

V pripovedništvu izstopata Pahor in Rebula, ki spadata v vrh sodobne slovenske proze in med slovenske klasičke. Ostali ju dopolnjujejo in nadaljujejo njuno pot. Tudi v prozi je veliko skrbi za usodo tukajšnjih Slovencev, ker jim razlašajo zemljo, ker se asimilacija nadaljuje, ker izginjajo nekdanji običaji, ki so povezovali ljudi. Zastopane so različne zvrsti pripovedništva, od navadne proze do potopisov, dnevnikov, spominov, satire. Večkrat ne gre za golo pripovedovanje, ampak je pripoved prepletana s filozofskim razmišljanjem in z liričnimi opisi narave.

Skromno je zastopana dramatika, ki je od nekdanj v tržaški slovenski književnosti najšibkejša. Edini povojni dramatik je bil Josip Tavčar, kateremu je številka posvečena, vendar pa ga izbor, **Moč besede**, ki jo je sam izbral, ne predstavlja v polni luči. Bolj gre za besedno poigravanje, duhovičenje, kot za pravi dramatski prizor. Aleksij Pregarc je pesnik, vendar je v zvezku zastopan z dramatskim prizorom iz življenja dr. Antona Požarja, ki je v Ricmanjih vpegljal slovansko bogoslužje. Dramatiko predstavljata še Sergej Verč in Marko Sosič.

Avtorja menita, »da predstavlja pričujoča številka Fontane zaokroženo sliko tržaške ustvarjalnosti. Dovolj je reprezentativna, da bodo revijo lahko s

pridom uporabljali v šolah in povsod tam, kjer se bodo želeli poučiti o tem, kdo in kaj trenutno piše na Tržaškem«.

To drži, čeprav je obseg skromen, ker je revija omejena na število strani, ki jih je 115. V Bibliografiji na koncu so pri avtorjih navedene samo rojstne letnice, nato so našteje njihove knjige z letnicami. Tudi to nudi pregled nad delavnostjo posameznikov.

V številki so celostranske priloge kraških motivov Arduina Hrvatina.

Martin Jevnikar

Giuseppe Radole: La musica a Capodistria

Letos februarja je izšla 20. knjiga zbirke, ki jo izdaja Centro studi storico-religiosi Friuli-Venezia Giulia v Trstu. To je Giuseppe Radole: **La musica a Capodistria**.

Giuseppe Radole je doma iz Barbane v Istri, za duhovnika je doštudiral v Kopru, dosegel diplomu iz skadateljstva in poučuje cerkveno glasbo v tržaškem semenišču. Postal je strokovnjak za cerkveno glasbo, za cerkvene orgle, organiste in graditelje orgel. O tem je napisal več razprav in samostojnih knjig.

V novi knjigi, *La musica a Capodistria*, je opisal vlogo orgel v koprski stolnici, organiste in petje. Kdaj so cerkev sezidali, ni znano, šele po letu 1184 so se začeli vrstiti redni škofje. Leta 932 je prišel Koper pod beneško republiko in se začel razvijati, cerkveno pa je bil podrejen oglejskemu patriarhatu. Tedaj so gojili gregorjansko petje in dosegali z njim velike uspehe, kakor pričajo številni kodeksi od 14. stol. dalje, ki so shranjeni v koprski stolnici, v Mestnem arhivu in v Študijski knjižnici. Vsi ti najstarejši kodeksi so natisnjeni z malimi gotskimi črkami, imajo pozlačene inicialke in slikice svetnikov in druge okraske. Dosti pa se jih je izgubilo, ko so po zadnji vojni zaprli samostan sv. Ane in ga spremenili v zapor.

Prvi zapis o orglah v koprski stolnici je iz leta 1421, vendar ne piše, kdo jih je postavil. Dve leti pozneje je Vitto-re Carpaccio poklonil poslikane stene, da so pokrili orgle, in pet slik na platno. Tudi te so se v glavnem zgubile. Po sto letih — 1516 so postavili nove orgle na evangelijski strani in so služile namenu 200 let, dokler jih ni razbila

strela. Nato je postavil nove orgle Gaetano Callido leta 1773 in so bile v rabi do 1939, ko so jih zaprli in nadomestili z električnimi orglami. Orgle so počasi nabavili tudi v drugih koprskih cerkvah, da jih je bilo ob koncu 1700 kar sedem, danes imajo samo dvoje orgel, v stolnici in v cerkvi sv. Ane, vendar nobenih ne uporabljajo.

Z orglami je bil tesno povezan stolni organist, ki je moral biti usposobljen igralec na orgle in še na kak instrument, pevovodja, dirigent in po možnosti še skladatelj cerkvenih pesmi. Za organiste so razpisovali natečaje, prihajali so iz Kopra in iz Italije in nekateri so se zelo uveljavili.

Avtor Radole našteva vse znane organiste, ocenjuje njihovo glasbeno dejavnost, navaja tudi posvetne skladbe in njihovo vrednost. Iz tega je razvidno, da so bili pogosto organisti sposobni in ustvarjalni moške, ki so tudi v glasbi tako povzdignili Koper, da so ga imenovali istrske Atene.

Fotografski natečaj

Uredniški odbor MLADIKE razpisuje natečaj za fotografije (po možnosti črno-bele) za naslovno stran revije. Namen natečaja je odkrivati nove talente. Tematika ni obvezna, vendar naj ustreza značaju revije (narava, okolje, letni časi, etnografija, naši spomeniki, naši prazniki).

Nagradni sklad predvideva: 100.000 lir nagrade za prvo mesto, 50.000 lir nagrade za drugo mesto in več odkupnih nagrad po 30.000 lir.

Oblika izdelka naj odgovarja prostoru, ki je odmerjen sliki na naslovni strani MLADIKE.

Izdelke (največ tri za vsakega udeleženca) naj prijavitelci pošljejo na naslov: MLADIKA, »Fotografski natečaj 1990«, ul. Donizetti, 3 - 34133 TRST-TRIESTE, do 31. decembra 1990.

Izdelke bo ocenila komisija, ki jo sestavljajo Marjan Jevnikar, Marjan Slokar, Edi Žerjal in Sergij Pahor.

Organisti pa so delovali tudi v društ-
vih in ustanovah. Tako so imeli v Ko-
pru tri Akademije: Palladia, ustanovlje-
na 1567, Risorti 1646 in Operosi 1739,
ki so zelo gojili glasbo.

Leta 1838 je koprška občina odprla
italijansko gimnazijo in petje na njej so
učili stolnični organisti. Od 1865 do dru-
ge svetovne vojne je delovala Società
Filarmonica di Capodistria, v kateri so
prav tako delali stolnični organisti kot
pevovodje. Iz prejšnjega stoletja so še
ustanove: Società di canto od leta 1874,
Il Corpo musicale capodistriano od le-
ta 1894 in Il Corpo corale cittadino že
pred 1880.

Vse te družbe so prirejale koncerte
na prostem, največkrat na glavnem
trgu, a tudi v stolnici in dvoranah. Na-
stopale so godbe na pihala, komorni in
pevski zbori. Višek so te prireditve do-
segle ob Prvi istrski pokrajinski razsta-
vi od maja do septembra 1910. Tedaj
je bil pokrajinski natečaj za godbe na
pihala, meddeželni natečaj fanfar in
meddeželni natečaj pevskih zborov.
Razstavili so tudi glasbene kompozici-
je in instrumente. Uspeh je presegal
vsa pričakovanja.

Radole je v knjigi La musica a Ca-
podistria nazorno in utemeljeno pred-
stavil glasbeno življenje v Kopru od za-
četka do 1950, ko so vodilni možje za-
pustili mesto. Čeprav je bil Koper pro-
vincialno mesto, je imel bogato glasbe-
no življenje, saj je bil tesno povezan z
Benetkami in Trstom, z Italijo in Dalma-
cijo. Kar so ustvarili vrednega v Evro-
pi, je kmalu prišlo tudi v Koper.

Knjiga je opremljena z bogato lite-
raturu, na vsaki strani spodaj pa so
opombe, ki dokazujejo, kako so se ita-
lijanski strokovnjaki od nekdaj zanimali
za to dejavnost v Kopru.

Martin Jevnikar

Letno poročilo tržaške Cerkve za leto 1990

Pred tedni je izšlo letno poročilo o
stanju tržaške škofije. Letopis izide obi-
čajno vsako leto in prinaša vse spre-
membe, ki nastanejo v teku leta, prika-
že pa tudi stanje katoliške Cerkve trža-
ške škofije. Iz tega poročila zvemo, da
deluje v naši škofiji 60 župnij in še mi-
sijonska postojanka v Iriamurai v Keni-
ji (Afrika). V naši škofiji deluje 22 ško-
fijskih duhovnikov in redovnikov, 17 iz-
venškofijskih, 13 domačih duhovnikov

pa deluje zunaj škofije. V sami škofiji
je torej 139 duhovnikov, 4 diakoni, kan-
didati za duhovniški stan in 4 stalni dia-
koni. V škofiji deluje 8 moških in 1 žen-
ski red, 4 moške in 23 ženskih redov-
nih družb. Redovnih hiš je 44. Redov-
nikov-duhovnikov je 74, neduhovnikov
pa 13, redovnic 339.

Za pospeševanje versko-duhovne-
ga življenja deluje v škofiji še vrsta or-
ganizacij, središč, gibanj in ustanov z
najrazličnejšim duhovnim, socialnim in
vzgojnim poslanstvom.

Bogoslovcev šestega letnika je 5,
ostalih 9, ki se šolajo v Vidmu. Poleg
katoliške Cerkve deluje v Trstu še 8 ne-
katoliških verskih skupnosti. Kdor se
želi natančneje seznaniti o stanju Cer-
kve v Trstu, dobi to poročilo (Annuario
— 1990) v škofijski pisarni.

Š.M.

RAZSTAVE

Slikar Milko Bambič v Peterlinovi dvorani v Trstu

V ponedeljek, 5. marca, je bilo v Pe-
terlinovi dvorani v ulici Donizetti 3 v
Trstu odprtje razstave z naslovom Mil-
ko Bambič — otrokom v težavah. Raz-
stavo, ki je bila odprta do 17. marca, je
pripravil slikar s posebnim namenom.
Vodstvo Sklada Mitja Čuk je Bambiča
zaposlilo za pomoč pri svoji hvalevredni
dejavnosti v korist potrebnih otrok in sli-
kar je radodarno odgovoril z vrsto risb,
ki so naprodaj in z izkupičkom katerih
bo klad finansiral svoje načrte.

Pobuda ni nova in doslej je nalete-
la na odličen uspeh, saj je znano, da
starosta slovenskih tržaških umetnikov
ne prodaja svojih del, zato je prilika, da
se dokopljemo do kake Bambičeve sli-
ke, res edinstvena. Upati je, da bo tudi
tokrat odziv ljubiteljev Bambičeve u-
metnosti dober.

Slikar je podaril skladu kakih petin-
dvajset portretov, ki jih je naslikal z rde-
čo kredo v zadnjem času. Portret na
splošno ima dolgo zgodovino, sega ce-
lo v obdobje starega Egipta, znan pa je
v najrazličnejših kulturah od Evrope do
Azije in Amerike. Od 16. stoletja dalje
so se nekateri umetniki povsem posve-
tili tej vrsti in postali specializirani por-
tretisti, med slikarji pa menda ni nobe-

nega, ki bi se vsaj enkrat ne poskusil
v portretiranju kakega modela, ljudi iz
bližnje okolice ali celo sebe. Iz portre-
tov poznamo znane vladarje, pomemb-
ne osebnosti in pa take, ki so svoje go-
sposke hiše krasili z lastnimi upodobit-
vami. Za koga pa se je odločil slikar Mil-
ko Bambič? V skladu s svojim zanima-
njem se je Bambič odločil za čisto na-
vadne ljudi, ki jih srečuje dan za dnem
in so ga na ta ali drug način pritegnili.
Mogoče bo kdo pripomnil, da ga ne za-
nima portret povsem neznane osebe,
da bi mu taka slika ne povedala nič. Pa
ni tako. Bambič zna ustvarjati žive like,
z nami se spogledujejo s tolikšno živah-
nostjo, da nam govorijo svoji nemosti
navkljub. Beseda je zapisana v igri po-
teze, v pogledu, v črti ustnic, v pričeski
ali značilnem pokrivalu. Ženske, moš-
ki, otroci in bradati stari, pripadniki
vseh slojev in predstavniki najrazličnej-
ših tipov nas opominjajo na pisanost
človeštva, ki nas obdaja. Kolikokrat gre-
mo mimo človeka, ne da bi ga pogle-
dali, kolikokrat v avtobusu ali na vlaku
sedimo ure in ure, ne da bi opazili svo-
je sopotnike. Zamišljeni smo, sledimo
lastnim skrbem in smo slepi za vse
okrog nas. Umetnik pa bi ne bil pravi
umetnik, ko bi ne znal ceniti bogastva,
ki se ponuja njegovim očem. In umet-
nik je tudi radoveden, zato ga ne zani-
ma le zunanji videz, ampak skuša iz-
brskati iz človeka njegovo najbolj zakri-
to skrivnost. Gleda in opazuje, in ko je
njegov naključni model prepričan, da je
sam, da ga nihče ne vidi, in zato spro-
sti poteze in se ne skriva več za svojo
masko, takrat je slikar kakor prebrisan
preiskovalec in stopi na pot psihološkega
odkrivanja značajev. Vse to pa ni do-
volj za uspešen portret: potrebna je več-
ča risarska tehnika, zanesljivost pri ra-
bi krede in vseh fines upodobitvene
spretnosti. Te kvalitete ima Bambič v
mezincu, in če se hočemo pošaliti ob
dejstvu, da riše z desno in levo roko,
lahko rečemo, da jih ima kar v dveh me-
zincih.

Milko Bambič se naglo bliža svo-
jemu petinosemdesetemu rojstnemu
dnevu. Ponavadi se ob takih jubilejih
spomnimo prijateljev z darilom, Bambič
pa je bil tudi tokrat izviren: on sam se
je odločil, da nas obdari.

Za to gesto — in za vse, kar je po-
membnega storil v svojem ustvarjalnem
življenju, gre umetniku naša hvalež-
nost. Seveda z voščilom, da bi bil še na-
prej tako mlad in nepredvidljiv.

Magda Jevnikar

AGENCIJA ZA POMIRJENJE ŽIVCEV

Depeše iz bližnje prihodnosti

Ljubljana, aprila. Vila, v kateri je doslej živel Ivan Maček, veliki likvidator med revolucijo v Sloveniji, in ki mu je bila tik pred volitvami odvzeta, bo spremenjena v Muzej Udbe.

Trbovlje, aprila. Na hiši na Čebinah, kjer je bila malo pred vojno ustanovljena Komunistična partija Slovenije, se je neko jutro pojavil velik mrljiški venec z napisom: »S sočustvovanjem-DEMOS«.

Ljubljana, junija. Potem ko je bil v MLADINI objavljen članek o Titovih ljubeznih, se je pred stavbo Centralnega komiteta zbrala skupina od 16 njegovih preživelih ljubimk, ki so zahtevale odpravnino in vzklikale: »Me smo Titove, Tito je naš!«

Ljubljana, decembra. V konkurenci za največji karakter leta na Slovenskem ima dobre šanse za dosego prvega mesta dr. Boštjan Župančič, profesor na pravni fakulteti v Ljubljani, sicer pa sovražnik Amerike, ki je zdržal delo desetletje v njej.

Ljubljana, avgusta. Na okrogli mizi, ki jo je organizirala ljubljanska televizija, so nastopili Ivan Maček, Viktor

Avbelj, Lidija Šentjurs, Sergej Kraigher, Mitja Ribičič, Franc Šetinc, Andrej Marinc, Janez Vipotnik in Stane Dolanc in razpravljali o temi: KAKO SMO PRIPRAVLJALI ZMAGO DEMOSA.

Brioni, oktobra. Na dražbi raznih predmetov, ki so jih uporabljali pokojni veljaki komunističnega sistema, je veljalo posebno zanimanje za Kidričevo pištolo, za Kardeljevo gobarsko košarico in za Titov ustnik.

Ljubljana, julija. Z denarjem, ki ga je Slovensko duhovniško društvo dobilo ob razpustu od Socialistične zveze delovnega ljudstva, katere član je bilo, je omenjeno društvo po daljši razpravi sklenilo postaviti kapelico v čast sv. Levemu razbojniku pred miličniško šolo v Tacnu.

Korčula, decembra. Na marksističnih dneh, ki so bili kakor vsako leto na otoku Korčuli, je bilo Zvezi komunistov Slovenije — Stranki demokratične prenove dano priznanje o njenem novem ustvarjalnem prispevku znanosti marksizma-leninizma: v zakladnico marksistične misli je namreč prinesla pojem SAMOODPRAVLJANJA.

Ljubljana, novembra. Stane Dolanc je izročil Cankarjevi založbi v Ljubljani rokopis svoje brošure: MOJ ODGOVOR NA KLEVETO, DA SEM PRESKRBOVAL LJUBICE JOSIPU BROZU-TITU.

Ljubljana, septembra. Novoustanovljena založba DEMOKRATIČNA PRENOVA, delniška družba z o.j., je v prihodnjem letu napovedala izid naslednjih knjig tvorcev slovenske polpretekle zgodovine: Ivan Maček: SRNJAD KOČEVSKEGA ROGA; Stane Dolanc: CVETKE IZ HRVAŠKE POMLADI; Mitja Ribičič: BITI UDBOVEC; Sergej Kraigher: EKONOMIJA KOT SANJA; Lidija Šentjurs: KAKO JE BILO MOGOČE VLEČI ZA NOS EDVARDA KOČBEKA; Milan Meden: BITI PRVAK ORODNE TELOVADBE S ČASNIKOM MED NOGAMI; Matej Bor: BI VENETI RES GLASOVALI ZA DEMOS?; Zdenka Kidrič: KAKO SEM KOMANDIRALA VOS-U, PARTIJSKI LIKVIDATORSKI ORGANIZACIJI.

PISMA

◀ 2. stran platnic

vo fizično izničenje, da so se povezali s svojimi narodnimi nasprotniki. Gotovo je bilo pri slovenskih politikih, ki so pripekljali slovenske fante v nemški tabor, storjenih veliko političnih in strateških napak, gotovo so bili tudi med domobranci ljudje s kravavimi rokami, vendar mislim, da je danes nemogoče zagovarjati tezo, da so bili ti narodni izdajalci. V spomin mi prihaja intervju s Petrom Kovačičem, ki ga je imel pred nekaj leti v Novi reviji. V njegovo otroško dušo se je vtisnil spomin na očeta, ki se je razočaran in potrj vračal z »domobranske prisega« in si ponavljal: »Zdali so nas«. Zato je treba razlikovati pri domobranci med voditelji in maso mladih fantov in očetov, ki so pristopili k do-

mobranstvu. Vprašati se je treba, kako se je začela državljanska vojna. Ali je imel kdo celo za cilj, da potisne politične nasprotnike v sodelovanje z okupatorjem? Zakaj sta bila med vojno v osrednji Sloveniji oba tabora tako številčno močna? Bučarjeva in Kosova knjiga sta zelo zgovorni.

Mislim torej, da medvojni in povojni dogodki niso črnbeli in da imajo ljudje pravico do vedno bolj tehtnih, treznih in znanstvenih raziskav.

Nadja Maganja

Ko sem napisala zgornje občutke, je v Gospodarstvu z dne 30. marca izšla nova Glosa prof. Pirjevca na to temo. Avtor ima gotovo v marsičem prav, vendar daje vtis, da presoja stvari zgolj z današnjimi očmi in da ne upošteva dejstva, da je med vojno potekala v Sloveniji zelo krvava državljanska vojna. Kdor danes iskrene

govori o spravi, mora imeti pred očmi vsoto kompleksnosti takratnih dogodkov.

N. M.

POZDRAV

Buenos Aires, 25. marca 1990.

Spoštovano uredništvo mesečnika MLADIKA!

Članice in člani društva ZEDINJENA SLOVENIJA pošiljajo s svojega 43. rednega letnega občnega zbora vam in preko vas vašim bralcem, demokratičnim Slovincem v svobodnem svetu, iskrene pozdrave.

Želimo vam veliko uspehov pri vašem delu in prizadevanju za utrditev slovenstva. Naj Vsemogočni blagoslovlja vaše delo.

Prav lepo pozdravljamo.

Emil Čof
tajnik

Arh. Jure Vombergar
predsednik

LISTNICA UPRAVE

Izpis podpornih naročnin in darov, za-
beleženi do srede aprila:

PODPORNE NAROČNINE

Dalka Smotlak, Mačkolje	50.000 Lir
Anica Zahar, Boršt	50.000 Lir
Kristina Eržen, Gorica	40.000 Lir
Milan Šfiligoj, Videm	50.000 Lir
Kazimir Humar, Gorica	50.000 Lir
Zlatka Lokatos, Trebče	60.000 Lir
Cveto Ukmar, Trst	50.000 Lir
Albert Štrajn, Trst	50.000 Lir
Mario Soban, Doberdob	54.000 Lir
Neva Magagnato, Opčine	50.000 Lir
Ernesta Tul, Mačkolje	50.000 Lir
Zlatka Tavčar, Devin	50.000 Lir
Franc Rode, Rim	50.000 Lir
Danilo Sedmak, Trst	54.000 Lir

DAROVİ ZA TISKOVI SKLAD

»MLADIKE«

N.N., Rojan	100.000 Lir
Ljubka Šorli Bratuž, Gorica	100.000 Lir
Franc Sodja	7.250 Lir

Po 6.000 Lir: Bogomila Švab, Ivica Švab,
Frančiška Hladnik, Marija Bratina, Ema
Kralj, Jože Seražin, Ivan Sajovic, Adrija-
na Krapež, Fanika Klanjšček.

Razni, po 2.000 in 1.000 Lir, skupno
10.000 Lir.

DAROVİ V SPOMIN

V spomin na drago teto Vero Župančič
daruje Gracija Gerdol 50.000 Lir za tiskov-
ni sklad Mladike.

V počastitev spomina drage mame Kar-
mele Rolli darujejo otroci 50.000 Lir za
Mladiko.

V spomin na dragega moža Toneta daru-
je Štefka Ravnik iz Kalifornije 40 dolarjev.

VSEM SE PRISRČNO ZAHVALJUJEMO!

ZAMRZUJEJO PARTIJSKE IZKAZNICE

Medtem ko v vzhodno-
evropskih državah zažigajo
partijske izkaznice, jih slo-
venski komunisti zamrzuje-
jo. Začeli so časnikarji Pri-
morskega dnevnika in pred-
sednik SKGZ v Trstu, za nji-
mi je to baje storil še Milan
Kučan ob izvolitvi za pred-
sednika predsedstva Repu-
blike Slovenije. Najbolje pa
se je izmazal Jože Smole, ki
ima dve izkaznici (partijsko
in socialistično), a nobene
v frižiderju.

ZA SMEH IN DOBRO VOLJO

»Kaj ko bi jaz vzel ves svoj denar s
seboj,« se ponorčuje na smrt bolni bo-
gataš z duhovnikom, ki ga je prišel pre-
videt.

»Ni vredno. Tam, kamor greste, bi
se stopil,« ga zavrne duhovnik.

—o—

»V drugem življenju bi bil rad bik.«

»To pa ni mogoče.«

»Zakaj ne?«

»Ker ne more biti nihče dvakrat
isto.«

»Si bolan?«

»Ne, zakaj?«

»Videl sem te, ko si prišel iz le-
karne.«

»Strela! Če pa bi me videl, da pri-
hajam s pokopališča, bi mislil, da sem
mrtev!«

—o—

Polica j ustavi precej vinjenega voz-
nika.

»Pihajte, prosim!«

»Prav rad. Kje pa vas boli?«

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

XVI. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

*Tekmovanja se lahko udeležijo
amaterski odri, ki delujejo v naši de-
želi.*

*Tekmovanje traja do konca le-
ta 1990. Izid bo javno razglašen ob
slovenskem kulturnem prazniku fe-
bruarja prihodnjega leta.*

*Skupine, ki se nameravajo ude-
ležiti tekmovanja, morajo javiti svo-
jo udeležbo enemu od obeh priredi-
teljev.*

*Za vsa podrobnejša pojasnila in
prijave se je treba javiti na naslov
SLOVENSKA PROSVETA, Trst,
ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa
ZVEZA SLOVENSKE KATOLI-
ŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX
Settembre 85.*

Od obrtniških izkušenj v trgovinsko dejavnost

Korsič

Anton Korsič

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Prodajalna:

TRST, Ulica S. Cilino 38
Telefon 040/54390

Dom in delavnica:

TRST, Ulica D. Chiesa, 91
Telefon 040/571326

POSEBNI POPUSTI!

OBIŠČITE NAS!

Prispevajte v sklad!

- tekoči račun št. 2520 pri HRANILNICI IN POSOJILNICI NA OPČINAH, naslovljen na Društvo slovenskih izobražencev;
 - poštni tekoči račun 14470348 na ime Mladika - Trst.
- Pripisati »Za akcijo 10.000«

